

หลักสูตรสันติศึกษา

ระดับชั้น 01

วิชาอัลหะดีษ

ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

1. มาตรฐานการเรียนรู้ ระดับชั้น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

มาตรฐานการเรียนรู้ ผู้เรียนมีจรรยาบรรณที่ดีงาม และมีคุณลักษณะพื้นฐานของอิสลาม ไม่วางตัวเป็นปรปักษ์กับหลักคำสอนของอิสลาม

ระยะเวลาเรียน 1 ปี (สองภาคเรียน)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานโดยรวมของอิสลาม ทั้งทางด้านหลักความเชื่อ กฎหมายอิสลาม คุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ

2. จุดประสงค์ปลายทาง

สร้างความผูกพันกับสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ ความรัก ความครอบคลุมในหลักคำสอนของสุนนะฮ์ ผูกพันกับการแนะนำของสุนนะฮ์และปฏิบัติตามบัญญัติของสุนนะฮ์ พร้อมกับความเข้าใจที่ถูกต้องและสรุปเป้าหมายของหะดีษที่สามารถชี้นำสำหรับ ทุกยุคทุกสมัย และกลับคืนสู่สุนนะฮ์ในทุกๆกิจกรรม โดยเฉพาะเวลาที่เกิดความขัดแย้ง

3. จุดประสงค์นำทาง

1. ท่องจำตัวบทหะดีษจากหนังสือ “อรับะอิน นะวะวียะฮ์” จำนวนยี่สิบหะดีษ
2. ท่องจำหะดีษจากหนังสือ “รียาคุศศอลิฮีน” ในแต่ละบทอย่างน้อยสามหะดีษ
3. อ่านสำนวนหะดีษได้อย่างถูกต้องแม่นยำ
4. บอกชื่อผู้รายงานหะดีษ แหล่งที่มาของหะดีษ และระดับความถูกต้องของหะดีษ
5. บอกความหมายของคำศัพท์ในแต่ละตัวบทหะดีษ
6. สรุปผลข้อเท็จจริงและคุณค่าทางการอบรม (ตริบยะฮ์) ตามที่หะดีษได้บ่งชี้ไว้
7. เชื่อมโยงระหว่างหะดีษกับอายะฮ์อัลกุรอานที่มีความหมายทำนองเดียวกันได้
8. นำหะดีษไปใช้ในชีวิตรจริงได้
9. บอกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริงที่สอดคล้องกับความหมายของหะดีษ
10. ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์จริงที่ตรงกันข้ามกับความหมายของหะดีษ
11. วิเคราะห์คุณค่า และพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีบทบาทต่อชีวิตของแต่ละคน
12. บอกบาปใหญ่ และสิ่งต้องห้ามต่างๆที่ปรากฏในหะดีษ
13. บอกสาเหตุและที่มาของหะดีษเท่าที่จะทำได้
14. ยกหะดีษเป็นหลักฐานอ้างอิงในสภาพการณ์ต่างๆได้อย่างถูกต้อง
15. รู้จักหุก่มทางนิติศาสตร์ที่ปรากฏในหะดีษ
16. ท่องจำตัวบทหะดีษเท่าที่จะทำได้
17. รวบรวมคำชี้นำต่างๆ ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ที่ปรากฏในหะดีษ และนำไปใช้เป็นวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. จุดประสงค์ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

1. ส่งเสริมให้มีการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและตัดเคืองจากการตัดสัมพันธ์กับพวกเขา
2. เชื่อมสัมพันธ์กับผู้ที่ตัดสัมพันธ์กับเราและให้อภัยต่อผู้ที่อธรรมต่อเรา
3. มีความรักความเอ็นดูต่อลูกๆ ทั้งชายและหญิง
4. มีความเมตตาซึ่งกันและกัน
5. ช่วยเป็นธุระ (ให้ความช่วยเหลือ) แก่หญิงหม้าย คนยากจนและเอ็นดูต่อเด็กกำพร้า
6. ปฏิบัติตามสัญญาของสามีหรือภรรยา -หลังจากที่เขาหรือนางได้เสียชีวิตลง- ได้เป็นอย่างดี
7. ให้ความสำคัญต่อสิทธิของชาวมุสลิม
8. ปฏิบัติดีต่อเพื่อนบ้าน
9. นำทรัพย์สินไปบริจาคทาน
10. ห่างไกลจากคำพูดที่โสมม
11. ต้องทำดีกับคนต่างศาสนิกตราบใดที่พวกเขาอนุมัติ ไรอบให้กับเรา
12. ทำดีต่อบิดามารดา
13. ขอความช่วยเหลือต่อบรรดาผู้มีอำนาจเพื่อปลดปล่อยความยากลำบากของประชาชน
14. ดำรงละหมาดในเวลาที่กำหนด โดยเฉพาะละหมาดศุบหุ
15. มีความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน
16. มอบสิทธิอันชอบธรรมแก่ผู้ที่ชอบธรรม
17. พ่อบ้านมีความนอบน้อมต่อสมาชิกในครอบครัวและให้ความร่วมมือกับพวกเขา
18. เคารพต่อผู้อื่น และไม่เยาะเย้ยถากถางพวกเขา

5. เนื้อหา / สารการเรียนรู้

กลุ่มหะดีษจากหนังสือ "อัลมุนตะค็อบ มิน อัศสุนนะฮฺ" โดยสภาสูงสุดเพื่อกิจการอิสลาม (กรุงไคโร) ให้ความสำคัญและท่องจำหะดีษ (เรื่อง มารยาทการทำความดีต่อบิดามารดาและความสัมพันธ์กับเครือญาติ) โดยศึกษาเกี่ยวกับ ความหมาย สาระ และบทเรียนสำคัญที่ได้รับจากหะดีษ

เรื่องมารยาท

“การทำมาดีต่อบิดามารดาและเครือญาติ”

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- สามารถบอกการทำงานที่ประเสริฐที่สุดตามที่ระบุในหะดีษ
- สามารถชี้แจงทัศนคติต่างๆ ของอุละมาอ์เกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ประเสริฐที่สุด”
- สามารถชี้แจงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับหะดีษบทนี้กับหะดีษบทอื่นๆ ที่กล่าวว่าการทำงาน ที่ประเสริฐที่สุดคือการให้ทานอาหาร
- สามารถบอกความหมายของคำศัพท์ในหะดีษได้
- สามารถสรุปข้อเท็จจริงและคุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับคำชี้แจงจากหะดีษได้

บท: การทำดีต่อบิดามารดาและมีสัมพันธไมตรีกับเครือญาติ

ตัวบทหะดีษ

وَقَوْلُ اللَّهِ - سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى - ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا﴾⁽¹⁾. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: "سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا. قَالَ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ - قَالَ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. قَالَ: حَدَّثَنِي بِهِمْ، لَوْ اسْتَزِدُّهُ لَزَادَنِي." رواه البخاري

ความหมาย

อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานความว่า “และเราได้สั่งเสียแก่มวลมนุษย์ให้ทำดีต่อบิดามารดาของเขา” จากท่านอับดุลลอฮ์ บิน มัสอูด رضي الله عنه ได้รายงานไว้ว่า (ครั้งหนึ่ง) ฉันได้เรียนถามท่านนบี ﷺ ว่า “การทำงานใดหรือที่อัลลอฮ์ทรงโปรดปรานมากที่สุด?” ท่านตอบว่า “การทำละหมาดในเวลาของมัน “จากนั้นท่านก็ถามต่อไปว่า “แล้วมีงานใดอีก?” ท่านตอบว่า “หลังจากนั้นเป็นการทำดีต่อบิดามารดา” ท่านถามต่อไปว่า แล้วมีงานใดอีก? ท่านตอบว่า “การต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์” จากนั้นท่านอับดุลลอฮ์ก็กล่าวว่า ท่านนบี ﷺ ได้บอกสิ่งเหล่านี้แก่ฉัน แน่นอนว่าฉันเรียนถามท่านอีกแน่นอนว่าท่านต้องให้คำตอบแก่ฉัน”

(บันทึกโดยอัลบุคอรี)

⁽¹⁾ สุเราะฮ์อัลอันกะบุต, อายะฮ์ที่ 8

คำอธิบาย

คำว่า "มารยาท" (الآداب) คือ การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม หรือถือปฏิบัติด้วยสิ่งที นำสรรเสริญทั้งด้านคำพูดและการกระทำ หรือการจํานนต่อสิ่งที่ดีงาม เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส และการให้ความรักเอ็นดูต่อผู้น้อย

การทําคิดต่อบิดามารดาและมีสัมพันธ์ไมตรีกับเครือญาติเป็นสิ่งที่วาญิบต้องปฏิบัติ

คำว่า "البر" หมายถึง ทุกๆการทําคดีที่สามารถนำพาผู้กระทําสู่สรรงสวรรค์ และการมีสัมพันธ์ไมตรี (ระหว่างเครือญาติ) มีอยู่หลายระดับ บางระดับจะสูงส่งกว่าอีกระดับหนึ่ง และระดับที่ต่ำที่สุดคือ ละทิ้งการไม่พูดจาและคบค้าสมาคมกับเขา

ท่าน อัล-กุฎฎีบีย์ ได้อธิบายว่า "الرَّحِمُ" (อ็ร-เราะหิม) เป็นชื่อเรียกที่ครอบคลุมเครือญาติทุกระดับชั้น โดยไม่มีการแยกแยะว่าจะเป็ญญาติ (ผู้ใกล้ชิด) ที่ไม่สามารถแต่งงานกันได้ (มะหฺร็อม) หรือญาติห่างๆ

อับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด رضي الله عنه เป็นพู่เกาะฮาอ์เศาะหาบะฮฺ (เศาะหาบะฮฺที่เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์อิสลาม) ท่านหนึ่ง ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ทำสงครามในสมรภูมิมะดีนะฮ์ และสงครามอื่นๆทั้งหมด ท่านกล่าวว่า (ครั้งหนึ่ง) ฉันได้เรียนถามท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ رضي الله عنه ฉันกล่าวว่า "การงานใดหรือที่อัลลอฮฺทรงโปรดปรานมากที่สุด?" ท่านบิ رضي الله عنه ตอบว่า "การละหมาดในเวลาของมัน และการละหมาดในต้นเวลาจะประเสริฐที่สุด ดังที่ท่านอบูดาอูด อัศศิร มิซีย์ และอัลฮาหิม ได้รายงานจากท่านอุมมุ ฟิรเราะฮ์ رضي الله عنه ว่า ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ رضي الله عنه กล่าวว่า أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ (أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ) "การงานที่ประเสริฐที่สุดคือการละหมาดในต้นเวลาของมัน" และ อับดุลลอฮฺ ได้ถามต่อไปว่า "จากนั้นมีการงานใดอีกหรือ โอ้ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ" หมายความว่า หลังจากการดำรงละหมาดในเวลาแล้ว ยังมีการงานใดอีกที่เป็นที่โปรดปรานของอัลลอฮฺ? ท่านตอบว่า "การทําคิดต่อบิดามารดา ด้วยการปฏิบัติดีประพฤดีดีต่อท่านทั้งสอง ทำให้ทั้งสองรู้สึกมีความสุข ซึ่งอัลลอฮฺทรงตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا﴾⁽²⁾

ความว่า "และเราได้สั่งเสียแก่มวลมนุษย์ให้ทำคิดต่อบิดามารดาของเขา"

ท่านอะหฺมัด มุสลิมและอัศศิร มิซีย์ ได้รายงานว่ มารดาของท่านสะอัด บิน อิบิ วักกัอศ คือนางหิมนะฮฺ บินตุ สุฟยาน บิน อุมัยยะฮฺ ซึ่งเป็นบุตรของลุงอบูสุฟยาน บิน อุมัยยะฮฺ ได้สาบานไว้ว่าจะไม่ปริปากพูดกับ สะอัด ตลอดไป จนกว่า สะอัดจะปฏิเสธต่อศาสนา (ละทิ้งอิสลาม) นางได้กล่าวกับสะอัดว่า "เจ้าเชื่อว่า อัลลอฮฺได้ทรงสั่งเสียแก่เจ้าให้ทำคิดต่อบิดามารดาของเจ้า ฉันเป็นมารดาของเจ้า และฉันขอตั้งเจ้าด้วยสิ่งนั้น (หมายถึงให้ทั้งศาสนาอิสลามเสีย) ดังนั้นอายะฮฺนี้จึงถูกประทานลงมา ซึ่งเป็นการสั่งให้พวกเราปฏิบัติดีต่อบิดามารดา หรือการกระทำใดๆที่เป็นสิ่งที่ดี (และไม่ขัดกับหลักการของอิสลาม) และอายะฮฺที่สมบูรณ์ (ต่อจากอายะฮฺข้างต้น) ในสุเราะฮฺ อัลอันกะบุดคือ

⁽²⁾ สุเราะฮฺอัลอันกะบุด, อายะฮฺที่ 8

﴿ وَإِنْ جَهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾⁽³⁾

ความว่า “และถ้าทั้งสองบังคับเจ้าเพื่อให้ตั้งภาคีในสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ เจ้าก็อย่าปฏิบัติตามเขาทั้งสอง ยังเข้าคือการกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะแจ้งแก่พวกเขาในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

ดังนั้นความหมายที่ถูกต้องของอายะฮ์คือการสั่งเสียให้ทำดีต่อบิดามารดา และสั่งให้เชื่อฟังท่าน ทั้งสองถึงแม้ว่าท่านทั้งสองจะเป็นคนต่างศาสนาก็ตาม ยกเว้นเมื่อท่านทั้งสองสั่งให้ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นการทรยศและตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ – ดังที่มารดาของสะอัดได้สั่งสะอัด (ให้ละทิ้งอิสลามและกลับไปเป็นผู้ที่บูชาเจ็ดเหมือนเดิม) ในกรณีเช่นนี้จำเป็นต้องขัดขืนและไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของท่านทั้งสองอย่างเด็ดขาด

อายะฮ์นี้ได้แจกแจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้กล่าวไว้โดยรวมในอายะฮ์อื่น เกี่ยวกับการทำดีต่อบิดามารดา เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ในหะดีษบทนี้เกี่ยวกับคำสั่งให้ทำดีต่อท่านทั้งสอง ซึ่งเป็นคำสั่งแบบกว้างๆ และอายะฮ์นี้ก็ได้กล่าวแจกแจงถึงรายละเอียดของมัน

ท่านอัลบุคอรีฮ์ มุสลิม ออบูดาวูด และอันนะσαιฮีย์ ได้รายงานจากท่านอาลี رضي الله عنه ว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((لَا طَاعَةَ لِأَحَدٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ))

“ไม่มีการเชื่อฟังใดๆต่อผู้ใดก็ตาม ในสิ่งที่เป็นการทรยศต่ออัลลอฮ์ แน่แท้ การเชื่อฟังจะเกิดขึ้นในสิ่งที่เป็นความดี (และสอดคล้องกับบัญญัติศาสนา) เท่านั้น”

อิหม่าม อะหมัด และอัลหาคิม ได้รายงานจากท่านอิมรอน บิน หุศัยนุ และท่านอัลหะกัม บิน อัมรุ อัลมิฟารีฮ์ رضي الله عنه ว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ))

“ไม่มีการเชื่อฟังใดๆต่อบรรดาสิ่งที่ถูกสร้าง (มี مخلوق) ในสิ่งที่เป็นการทรยศต่อพระผู้ทรงสร้าง”

การทำดีต่อบิดามารดา ครอบคลุมการทำดีต่อมิตรสหายของท่านทั้งสองด้วย ดังที่ได้มีการกล่าวไว้ในเศาะหีหุอัลบุคอรีฮ์และมุสลิม และในวรรณกรรมอาหรับมีลำนำบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า

أَكْرَمُ خَلِيلٍ أَيْنِكَ حَيْثُ لَقَيْتَهُ وَلَقَدْ عَقَقْتَ أَبَاكَ إِنْ لَمْ تَفْعَلِ

“จงให้เกียรติต่อผู้เป็นที่รัก (มิตรรัก) ของบิดาท่าน ทุกแห่งที่ท่านพบ

แท้จริงท่านได้ออกตัณยูต่อบิดาท่านแล้วหากท่านไม่กระทำ”

ในอายะฮ์ที่อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ ﴾⁽⁴⁾

⁽³⁾ สุเราะฮ์อัลอันกะบูต, อายะฮ์ที่ 8

⁽⁴⁾ สุเราะฮ์สุกมาน, อายะฮ์ที่ 14

ความว่า "เพื่อให้เจ้าขอบคุณข้า และบิดามารดาของเจ้า"

ท่านสุฟยาน บิน อุษัยนะฮฺ ได้อธิบายความหมายของอายะฮฺนี้ว่า "ผู้ใดทำละหมาดทั้งห้าเวลา แสดงว่าเขาได้ขอบคุณอัลลอฮฺแล้ว และผู้ใดขอบคุณต่ออัลลอฮฺให้กับบิดามารดาทั้งสองหลังการละหมาด แสดงว่าเขาได้ขอบคุณต่อบุคคลทั้งสองแล้ว"

ท่านอับดุลลอฮฺ ได้กล่าวว่า ฉันได้เรียนถามต่อไปว่า "จากนั้นมีการงานใดอีก" ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ตอบว่า "การญิฮาด (ต่อสู้) ในหนทางของอัลลอฮฺ"

ส่วนหนึ่งของการญิฮาด (ต่อสู้) ในหนทางของอัลลอฮฺ คือการต่อสู้เพื่อปกป้องแผ่นดินเกิดที่ตนสามารถ รั้งค้ำต่ออัลลอฮฺ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ทั้งในชีวิต ครอบครัว เกียรติยศ และทรัพย์สิน

สาเหตุที่ได้กล่าวถึงการทำดีต่อบิดามารดา ก่อนการญิฮาด เนื่องจากว่าการญิฮาดหรือการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺจะขึ้นอยู่กับ การอนุญาตของบิดามารดา เพราะส่วนหนึ่งของการทำดีต่อบิดามารดา คือการขออนุญาตต่อท่านทั้งสองเพื่อออกไปทำญิฮาด เพราะมีหลักฐานที่ถูกต้องได้ห้ามออกไปญิฮาดโดยปราศจากการยินยอมของท่านทั้งสอง และเช่นเดียวกับที่ผู้ทำดีต่อบิดามารดาเห็นว่าการทำดีของเขาต่อท่านทั้งสองนั้นคือการตอบแทนในสิ่งที่ท่านทั้งสองได้กระทำไว้ต่อตน เสมือนกับว่า ไม่มีความประเสริฐใดๆอีกแล้วสำหรับเขาที่เหนือกว่าการทำดีต่อท่านทั้งสอง ด้วยเหตุนี้ จึงเตือนไว้ด้วยการให้ความสำคัญกับการทำดีต่อบิดามารดา ก่อนการญิฮาด เพื่อเป็นการยืนยันถึงความประเสริฐของการทำดีต่อท่านทั้งสอง

ท่าน อับดุลลอฮฺ กล่าวว่า "ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้บอกสิ่งเหล่านี้แก่ฉัน" หมายถึง ด้วยคำตอบทั้งสามที่มีระบุในหะดีษข้างต้น คำพูดดังกล่าวเป็นการประมาณการและยืนยันในคำตอบเหล่านั้น ทั้งยังเป็นการยืนยันว่าท่านอับดุลลอฮฺ ﷺ บิน มัสอูด ได้เรียนถามท่านนบี ﷺ ด้วยตัวเอง และได้รับฟังคำตอบจากท่านนบี ﷺ ด้วยตัวเองอีกเช่นกัน

ท่านอับดุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า "แม้ว่าฉันเรียนถามท่านอีก" ถึงการงานอื่น ๆ เช่นเดียวกันนี้ นั่นคือ ลำดับการงานที่ประเสริฐที่สุด หรือคำถามต่างๆ ไปที่จำเป็นต้องทราบคำตอบ "แน่นอนว่า ท่านต้องให้คำตอบแก่ฉันอีก"

ท่านอัลก็อศฎ็อลลาฮีย์ ได้กล่าวไว้ในซุรฺ อิลุคฺออ์รีฮฺ ว่า ได้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่มีระบุในบทการศรัทธาว่า "การให้ทานอาหารเป็นการงานที่ประเสริฐที่สุด" และ "การงานที่อัลลอฮฺทรงโปรดปรานที่สุดคือ การตั้งมั่นและยืนหยัดในงาน" และอื่นๆ พร้อมกับคำพูดในบทนี้ที่กล่าวว่า "การงานที่ประเสริฐที่สุด และเป็นที่ยอมรับปรานของอัลลอฮฺที่สุดคือการดำรงละหมาดในเวลาของมัน" (ซึ่งคูเหมือนจะขัดแย้งกัน)

สามารถตอบข้อสงสัยในประเด็นดังกล่าวว่า การตอบคำถาม จะแตกต่างกันออกไปตามสภาพการณ์ของผู้ถาม ซึ่งท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จะทราบดีว่า ชนกลุ่มใดมีความจำเป็นต่อสิ่งใด หรือสิ่งใดที่พวกเขาต้องการ หรือสิ่งใดที่เหมาะสมกับพวกเขา หรือคำตอบที่ท่านตอบจะแตกต่างกันออกไปตามความแตกต่างของกาลเวลา เช่น การงานประเภทหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งจะมีความประเสริฐกว่าการงานประเภทอื่นๆ ที่กระทำในเวลานั้น การญิฮาดในช่วงแรกของอิสลามเป็นการงานที่ถือว่าประเสริฐที่สุด เพราะเป็นวิธีการที่จะทำให้สามารถปฏิบัติอามัลได้อย่างสมบูรณ์ แท้จริงได้มีหลักฐานมากมายยืนยันว่าการละหมาดประเสริฐกว่าการบริจาคทาน ขณะเดียวกัน ในช่วงเวลาที่เป็นภาวะข้าวยากหมากแพง การบริจาคทานก็จะเป็นสิ่งที่ประเสริฐกว่าการละหมาด หรือ (เป็นไปได้ว่า) คำว่า

อัฟฎ็อล ในที่นี้ ไม่ได้มีความหมาย (ว่าประเสริฐกว่า) ตามนัยยะของมัน แต่จะหมายถึงความประเสริฐโดยทั่วไป ที่ให้ความหมายว่า "ส่วนหนึ่งของการงานที่ประเสริฐที่สุด" แล้วมีการตัดคำว่า "ส่วนหนึ่ง" ออกไป และนี่คือความหมายที่ต้องการ

ส่วนความหมายของคำว่า “การงานที่ประเสริฐที่สุด” หมายถึงการกระทำทางกาย ดังนั้นจึงไม่ได้ขัดแย้งกันระหว่างหะดีษบทนี้กับหะดีษอีกบทหนึ่งซึ่งรายงานจากท่านอบีสุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ว่ามีคนถามท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ رضي الله عنه ว่า การงานใดประเสริฐที่สุด? ท่านตอบว่า “การศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์และเราะฮ์ลุลลอฮ์ของพระองค์ แล้วถามต่อไปอีกว่า ต่อจากนั้นจะเป็นอะไร? ท่านตอบว่า การญิฮาดในหนทางของอัลลอฮ์ แล้วถามต่อไปอีกว่า หลังจากนั้นจะเป็นอะไร? ท่านตอบว่า การประกอบพิธีหัจญ์ที่อัลลอฮ์ทรงรับ” บันทึกโดยอัลบุคอรี

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความประเสริฐของการละหมาดในเวลา และการละหมาดในเวลาแรกจะประเสริฐกว่าเวลาหลังจากนั้น ซึ่งความประเสริฐของมันจะลดน้อยลงไปตามลำดับเวลาที่ผ่านไปจนกระทั่งหมดเวลา
2. ความประเสริฐของการทำดีต่อบิดามารดา โดยได้ข้อสรุปว่าการทำดีต่อบิดามารดาจะได้รับกุศลและประโยชน์ที่ใหญ่หลวงยิ่ง ซึ่งในหะดีษได้กล่าวถึงก่อนการญิฮาด
3. ความประเสริฐของการญิฮาดในหนทางของอัลลอฮ์ พระองค์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذُكُمُ عَلَىٰ تَحْرِيفِ نُصُوحِكُمْ مِّنْ عَدَابِ ٱللَّهِ ۗ تُوْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ ۖ وَتُحِبُّونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۗ يَغْفِرَ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ ءَعَدْنَ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ۗ وَآخِرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۖ وَبَشِيرٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۗ ﴾ (10-13)

ความว่า "โอ้มวลชนผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เอาไหมข้าจะชี้ให้พวกเจ้าทำการค้าหนึ่ง ซึ่งจะทำให้พวกเจ้าปลอดภัยจากการลงโทษอันแสนทรมาณนั่นคือ ให้พวกเจ้ามีศรัทธาในอัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์ และพวกเจ้าต่อสู้ในวิถีทางของอัลลอฮ์ โดยใช้ทรัพย์สินและตัวของพวกเจ้าเอง นั่นเป็นสิ่งประเสริฐที่สุดหากพวกเจ้ารู้แน่นอนที่สุด พระองค์จะทรงอภัยโทษต่อบรรดาความผิดต่าง ๆ แก่พวกเจ้าและทรงนำพวกเจ้าไปเข้าสวรรค์ ซึ่งมีธารน้ำหลากสายไหลผ่าน ณ เบื้องใต้ของมัน พร้อมทั้งให้มีที่อยู่อันยอดเยี่ยมในสวรรค์อันอมตะนั้นเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่สุด และยังมีความโปรดปรานอื่นๆ ซึ่งพวกเจ้ารักชอบมัน สิ่งนั้นคือการช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ และชัยชนะอันใกล้ และเจ้าจงแจ้งข่าวดีแก่มวลศรัทธาชนเถิด"

(5) สูเราะฮ์ฮัจญ์-ศ็อฟ, อายะฮ์ที่ 10-13

หนังสืออ้างอิงเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

- ริญญาศอกอลิฮีน ของ อันนะวะวียฺ
- อัศดร์มิบ วัตดร์ฮิบ ของ อัลมุญซิริยฺ

การประยุกต์ใช้/กิจกรรมเชิงปฏิบัติ

- ให้ทำละหมาดห้าเวลาในเวลาที่กำหนดโดยเฉพาะละหมาดฟัจริ
- ให้อ่านให้เพื่อนช่วยปลูกให้ตื่นเพื่อละหมาดฟัจริ ด้วยโทรศัพท์ หรืออื่นๆ หรือใช้นาฬิกาปลุก
- สร้างความเคยชินในการละหมาดในเวลาให้กับสมาชิกในบ้าน
- ตอบรับความต้องการของบิดามารดาอยู่เสมอ トラบใดที่สิ่งนั้นไม่ได้เป็นบาปและสามารถทำได้
- สร้างความสุขให้กับบิดามารดาอยู่เสมอ
- หมั่นขอดูอาต่ออัลลอฮฺให้กับบิดามารดา ขอให้พระองค์ทรงให้อภัยต่อท่านทั้งสอง ให้บริจาคนามของท่านทั้งสอง และประกอบพิธีหัจญ์ให้แก่ท่านทั้งสองหลังจากที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว
- ออกกำลังกายเป็นประจำทุกเช้าอย่างน้อยวันละ 10 นาที
- พุคเดือนตนเองเสมอในเรื่องการญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺ และตั้งเจตนาที่บริสุทธิ์เพื่อการนั้น
- ฝึกรับประทานอาหารง่าย ๆ สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง
- ฝึกนอนบนเสื่อหยาบ ๆ สัปดาห์ละหนึ่งครั้งหรือเดือนละหนึ่งครั้ง
- สร้างความเคยชินกับการเดินเท้าไปไหนมาไหน หากยังพอมีเวลา

การวัดผลประเมินผลด้วยตนเอง

1. การกระทำใดที่นับว่าเป็นการกระทำที่ประเสริฐที่สุดตามที่มีระบุในหะดีษ ?
2. เพราะเหตุใดการละหมาดในเวลาจึงเป็นการทำงานหนึ่งที่ประเสริฐที่สุด ?
3. การละหมาดเป็นการทำหน้าที่ในสิทธิของอัลลอฮฺ แล้วตามด้วยสิทธิของบิดามารดา...ลำดับการปฏิบัติดังกล่าวบ่งบอกถึงสิ่งใด ?
4. จงบอกหะดีษบทอื่นที่ชี้แนะให้ทำดีต่อบิดามารดา?
5. จงบอกหะดีษที่ชี้แนะให้ทำละหมาดในเวลา ?
6. การญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺมีความหมายว่าอย่างไร ? มีประเภทใดบ้าง ?

ข้อชี้แนะที่ได้รับจากหะดีษ

1. ให้ดำรงละหมาดในเวลา โดยเฉพาะละหมาดฟัจริ
2. ให้ทำดีต่อบิดามารดา
3. ให้ตั้งเจตนาว่า จะทำญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺ และเตรียมพร้อมทั้งทางจิตใจ ความคิด และร่างกาย สำหรับการญิฮาด

เรื่อง

“ไม่ออกญิฮาดจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากบิดามารดา”

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- สามารถอธิบายข้อเท็จจริงด้านคุณธรรมจริยธรรม และคุณค่าจากหะดีษ
- สามารถอธิบายสาเหตุที่ต้องขออนุญาตต่อบิดามารดาก่อนจะไปทำญิฮาด
- สามารถบอกประเภทของการญิฮาดที่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อบิดามารดาก่อน

ตัวบทหะดีษ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَجَاهِدُ. قَالَ: «أَلَيْكَ أَبُوَانِ». قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدُ».

رواه البخاري ومسلم

ความหมาย

จากท่าน अबดุลลอฮฺ บิน อัมรฺ رضي الله عنه กล่าวว่า "ชายคนหนึ่งได้เรียนถามท่านนบี ﷺ ว่า "ฉันจะออกไปญิฮาดได้หรือไม่?" ท่านถามว่า "บิดามารดาของท่านยังมีชีวิตอยู่หรือไม่?" เขาตอบว่า "ยังมีชีวิตอยู่" ท่านตอบว่า "ถ้าเช่นนั้น ท่านจงไปญิฮาดที่คนทั้งสองเถิด" (บันทึกโดยอัลบุคอรีห์และมุสลิม)

คำอธิบาย

(จากท่าน अबดุลลอฮฺ บิน อัมรฺ رضي الله عنه) अबดุลลอฮฺ และอัมรฺ บิดาของท่าน ต่างเป็นเศาะหาบะฮฺ

(अबดุลลอฮฺกล่าวว่า "ชายคนหนึ่งได้เรียนถาม...") ท่านอัลก็อศฎ็อลลานีย์ ได้อธิบายไว้ในหนังสือ (อุมมะตุลกอรี) ชัรหฺ อัลบุคอรีห์ ว่า "ไม่ได้ระบุชื่อชายคนนั้น และเป็นไปได้ว่าท่าน ญาอิมะฮฺ บิน อัลอับบาส"

คำว่า "أَجَاهِدُ" (ฉันจะออกไปทำญิฮาด) หมายถึง "أَجَاهِدُ" ซึ่งมีความหมายว่า "ฉันจะออกไปทำญิฮาดได้หรือไม่?"

ในรายงานอื่น ได้บันทึกไว้ว่า ท่าน अबดุลลอฮฺ บิน อัมรฺ บิน อัลอาศ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า "ชายคนหนึ่งได้ไปหาท่านนบี ﷺ แล้วขออนุญาตท่านเพื่อออกไปทำญิฮาด ท่านถามว่า "ท่านมีบิดามารดาหรือไม่?" (ในหะดีษไม่ได้ระบุชื่อชายคนที่ถามเช่นกัน) และในอีกรายงานหนึ่งระบุว่า ท่านนบี ﷺ ได้ถามชายคนนั้นว่า "บิดามารดาของท่านยังมีชีวิตอยู่หรือไม่?" เขาตอบว่า "ยังมีชีวิตอยู่" ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จึงตอบว่า "ท่าน ไปทำญิฮาดที่คนทั้งสองเถิด" หมายความว่า หากบิดามารดาของท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านก็จงทุ่มเทจนถึงที่สุดในการรับใช้และทำดีต่อท่านทั้งสอง แล้วท่านจะได้ผลบุญเทียบเท่ากับการต่อสู้กับศัตรู ในสนามรบ

หะดีษนี้ได้บ่งชี้ตามนัยของหะดีษที่บันทึกโดยอะหมัดจากท่านอะบิสะอีด ท่านเล่าว่า ชายคนหนึ่งได้อพยพ (ไปหาท่านนบี ﷺ) ดังนั้นท่านจึงถามชายคนนั้นว่า "บิดามารดาของท่านยังอยู่ที่เยเมนใช่ไหม?" เขาตอบว่า "ใช่" ท่านนบี ﷺ ถามต่อว่า "ท่านทั้งสองอนุญาตให้ท่านอพยพมาที่นี่แล้วหรือ?" เขาตอบว่า "ยังเลย" ท่านกล่าวว่า "ท่านจงกลับไปขออนุญาตท่านทั้งสองเสีย หากทั้งสองอนุญาตแก่ท่าน หากไม่อนุญาต ท่านก็จงทำดีต่อท่านทั้งสองเถิด"

สาเหตุที่วางเงื่อนไขไว้ว่า การที่จะออกไปทำญิฮาดนั้นจะต้องได้รับการอนุญาตจากบิดามารดา ก่อน เพราะจะสร้างความลำบากใจแก่ท่านทั้งสองจากการคาดคะเนว่าบุตรชายจะถูกฆ่าตายหรือพิการทางร่างกาย

ดังนั้น หะดีษนี้จึงเป็นหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการทำดีต่อบิดามารดาต้องมาก่อนการทำญิฮาด และไม่อนุญาตให้ผู้เป็นลูกออกไปทำญิฮาด นอกจากจะได้รับการอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อน

หนังสืออ้างอิงสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- ริญญาคศอลิฮีน ของ อันนะวะวี
- อัลดัตร์ฆิบ วัตตัสีบ ของ อัลดมุนษีรี

การประยุกต์ใช้ / กิจกรรมเชิงปฏิบัติ

1. ให้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเยาวชนมุสลิมท่านหนึ่งที่มีความมุ่งมั่นจะออกไปทำญิฮาด แต่เขาเป็นบุตรชายเพียงคนเดียวของบิดามารดา และเขาต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการทำดีต่อบิดามารดากับการออกไปทำญิฮาด
2. เชิญนักนิติศาสตร์ (ฟูเคาะฮ์) ท่านใดท่านหนึ่งมาให้ความรู้ว่า (การญิฮาด) ในสภาวะใดที่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อบิดามารดา และ (การญิฮาดใน) สภาวะใดที่ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อท่านทั้งสอง
3. ให้เล่าเรื่องของท่านสะอัด อิบนู อะบิ วัคกัศที่เกิดขึ้นกับมารดาของท่านต่อหน้าบรรดาผู้ที่ไปละหมาด

การวัดผลประเมินผล

1. สังขธรรม และคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับจากหะดีษมีอะไรบ้าง ?
2. ในสภาวะใดบ้างที่จำเป็นต้องขออนุญาตจากผู้บิดามารดา ก่อนที่จะออกไปทำญิฮาด?
3. เมื่อใดที่อนุญาตให้ออกไปทำญิฮาด โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากบิดามารดา ก่อน ?
4. จำเป็นต้องเชื่อฟังบิดามารดาในทุกกรณีหรือไม่?
5. อิสลามแนะนำให้ปฏิบัติอย่างไรต่อบิดามารดาที่เป็นคนต่างศาสนา หรือทรยศต่ออัลลอฮ์ ?

ข้อชี้แนะและบทสรุปที่ได้รับจากหะดีษ

- จำเป็นต้องขออนุญาตบิดามารดาในกรณีที่มีการญิฮาดเป็นฟิรฎูกิฟายะฮ์
- ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตในกรณีที่มีการญิฮาดเป็นฟิรฎูอีน
- ให้ทำดีต่อบิดามารดาและคลุกคลีกับท่านทั้งสองด้วยดี ในกรณีที่ทั้งสองเป็นคนนอกศาสนาหรืออยู่ในภาวะที่ทรยศต่ออัลลอฮ์

เรื่อง

“ไม่แข่งบิดามารดาของตนเอง”

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- สามารถสรุปข้อเท็จจริงและคุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรมจากหะดีษ
- สามารถชี้แจงถึงบาปใหญ่ที่หะดีษอ้างถึง
- สามารถอธิบายถึงความสำคัญของการป้องกันจากบาปใหญ่

ตัวบทและความหมายหะดีษ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَائِرِ أَنْ يُلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ يُلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: «يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ».

رواه البخاري، ومسلم، وأبو داود، والترمذي

จากท่านอับดุลลอฮฺ อิบน์ อัมรฺ رضي الله عنه ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า “ส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ที่รุนแรงที่สุดคือการที่ชายคนหนึ่งแข่งบิดามารดาของตัวเอง” มีคนถามว่า “โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ชายคนหนึ่งจะแข่งบิดามารดาของตัวเองได้อย่างไร?” ท่านตอบว่า “คือการที่ชายคนหนึ่งแข่งบิดาของชายอีกคนหนึ่ง แล้วชายคนนั้นก็ (ตอบโต้ด้วยการ) แข่งบิดาของเขา แล้วเขาก็แข่งมารดาของชายคนนั้น ชายคนนั้นก็ (ตอบโต้ด้วยการ) แข่งมารดาของเขา”

(บันทึกโดยอัลบุคอรี, มุสลิม, อับูดาวูด และอัตติรมิซีย์)

คำอธิบาย

“ไม่แข่งบิดามารดาของตนเอง” หมายความว่า ไม่เป็นต้นเหตุที่นำไปสู่การแข่งคนใดคนหนึ่งจากบิดามารดา

“ส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ที่รุนแรงที่สุดคือการที่ชายคนหนึ่งแข่งบิดามารดาของตัวเอง” นี้เป็นส่วนหนึ่งของอัลบุคอรี ส่วนจำนวนของมุสลิมคือ (مِنْ الْكِبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ) “ส่วนหนึ่งของบาปใหญ่คือการที่ชายคนหนึ่งแข่งบิดามารดาของตนเอง”

ในจำนวนของอัลบุคอรีทำให้เข้าใจว่าบาปใหญ่ต่างๆมีความเหลื่อมล้ำกัน ส่วนหนึ่งจะรุนแรงกว่าอีกส่วนหนึ่ง นี่คือทัศนคติของนักวิชาการส่วนใหญ่ ส่วนเหตุผลที่ทำให้การสาปแช่ง การด่าทอ และการตำหนิติเตียนเป็นส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ หรือเป็นส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ที่รุนแรงที่สุด เพราะมันเป็นการออกคำขู่ประณามหนึ่ง นั่นคือการกระทำที่ไม่ดีแทนการทำดีต่อบิดามารดา และเป็นการปฏิเสธต่อสิทธิของทั้งสอง

(قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟) "มีคนถามว่า โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ชายคนหนึ่งจะ
แข่งบิดามารดาของตนเองได้อย่างไร?"

ผู้ถามไม่เชื่อว่าผู้เป็นบุตรจะทำเช่นนั้นกับบิดามารดาของตนเอง เพราะภาวะปกติของผู้คนจะปฏิเสธต่อ
การกระทำเช่นนั้น ดังนั้นท่านนบี ﷺ จึงตอบ -ชี้แจงว่า ถึงแม้ว่าเขาไม่ได้ทำการแข่ง (บิดามารดาของเขา) ด้วย
ตัวเอง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเขามักจะเป็นต้นเหตุสู่การแข่ง (บิดามารดาของตนเอง) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้
บ่อยครั้ง- ด้วยคำว่า (يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ) "คือการที่ชายคนหนึ่งแข่งบิดา
ของชายอีกคนหนึ่ง แล้วชายคนนั้นก็ (ตอบโต้ด้วยการ) แข่งบิดาของเขา แล้วเขาก็แข่งมารดาของชายคนนั้น ชายคน
นั้นก็ (ได้กลับด้วยการ) แข่งมารดาของเขา"

ในเมื่อการเป็นสาเหตุให้เกิดการแข่งและคำทอบิดามารดาเป็นส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ที่ร้ายแรง ดังนั้น
การแข่งและคำทออย่างเปิดเผย (ด้วยตนเอง) ยิ่งเป็นบาปหนักกว่าอย่างแน่นอน ท่านอัลฮะฟิซ อิบน์ หะญูร ได้กล่าว
ไว้ในหนังสือของท่าน ฟิตหุลบารีย์ ว่า ท่านอิบนุ บัฏฏอล ได้กล่าวไว้ว่า "หะดีษนี้เป็นมูลฐาน ของหลักการป้องกัน
มูลเหตุ (ลัด อัจชะรออือ)"

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

ผู้ใดที่การกระทำของเขาเอนเอียงไปในทางหะรอม (ต้องห้าม) การกระทำนั้นก็เป็นที่ต้องห้ามสำหรับตัว
เขา ถึงแม้ว่าเขาไม่ได้มีเจตนาที่จะทำสิ่งที่ต้องห้ามก็ตาม ส่วนที่มาของหะดีษนี้ก็คือ คำตรัสของอัลลอฮฺที่ว่า

﴿وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾⁶⁾

ความว่า "และพวกเจ้าจงอย่าได้บริภาษบรรดากลุ่มชนที่กราบไหว้สิ่งอื่นจากอัลลอฮฺ อันจะเป็นเหตุให้
พวกเขابริภาษอัลลอฮฺแบบก้าวร้าวโดยปราศจากความรู้อ"

ท่านอัลมาวัรดีซ ได้สรุปความเข้าใจจากอายะฮฺข้างต้นว่า ห้ามขายผ้าไหมให้แก่ผู้ชายที่รู้ซัดว่าจะนำไป
สวมใส่ และห้ามขายน้ำผลไม้ให้แก่ผู้ที่รู้ซัดว่าจะนำไปทำสุรา

ส่วนบทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ ท่านเชค อิบน์ฮัมมัด อิบน์ ออบีหัมซะฮฺกล่าวว่า

1. หะดีษนี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความยิ่งใหญ่ของสิทธิของบิดามารดา
2. ผู้ที่ขอบคำทอบิดาของผู้อื่น เป็นไปได้ว่าคนอื่นจะคำทอบิดาของตนเอง และเป็นไปได้ว่าเขาจะ
ไม่คำทอกลับ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะตอบโต้ในทำนองเดียวกัน
3. นักเรียนสามารถขอคำอธิบายเพิ่มเติมจากผู้สอนในส่วนที่ยังคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน ดังที่ปรากฏ
ในหะดีษที่ว่า "ชายคนหนึ่งจะแข่งบิดามารดาของตนเองได้อย่างไร?"
4. หะดีษนี้ได้ยืนยันถึง (การมีจริงของ) บาปใหญ่

⁶⁾ สุเราะฮฺอัล-อันอาม, อายะฮฺที่ 108

5. หลักการตั้งคิมนั้น ลำตัน (บิดามารดา) ย่อมต้องประเสริฐกว่ากิงก้าน (บุตรหลาน) ถึงแม้ว่ากิงก้าน (บุตรหลาน) จะมีคุณลักษณะบางประการที่ประเสริฐกว่าลำตัน (บิดามารดา) ก็ตาม ดังนั้น ไม่ว่าบุตรหลานจะมีคุณลักษณะที่ดีเลิศต่างๆ-ที่ไม่มีอยู่ในตัวบิดามารดาของเขา- มากมายขนาดไหนก็ตาม การเนรคุณต่อบิดามารดาก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ที่ร้ายแรง

หนังสืออ้างอิงเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. เศาะหีย์หุอัลบุกอริยฺและเศาะหีย์หุมุสลิม
2. วิทยา อัสศอลิฮีน
3. ญามิอุ อัลอูลูม วะอัลฮิกัม ของ อิบน์ เราะฎีบ อัลฮันบะลีย์

การประยุกต์ใช้/กิจกรรมเชิงปฏิบัติ

1. ให้ผู้พูดต่อหน้าชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของการทำดีต่อบิดามารดาและไม่แข่งหรือด่าทอท่านทั้งสอง
2. ให้เขียนบทความ โดยชี้แจงว่าชายคนหนึ่งสามารถสร้างความดีศรีอื่นให้แก่บิดามารดาของตนด้วยเจตนาดีและรู้เท่าไม่ถึงการ ได้อย่างไรบ้าง
3. ให้เขียนเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาที่บ่งชี้ว่า เขาบางคนหนึ่งสามารถสร้างความดีศรีอื่นแก่บิดามารดาได้อย่างไร ทั้งๆที่ตัวเองรักทั้งสองอย่างเปี่ยมล้น ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเขาได้นำพาทั้งสองไปตกอยู่สถานการณ์ที่ยุ้งยาก เนื่องจากความริบร้อน พลังปาก และแสดงอาการที่ไม่พึงประสงค์
4. ให้แปลงเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นละครสนุกๆเป็นตอนๆ หรือเปลี่ยนเป็นหนัง
5. ให้แปลงเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นหนังสือการ์ตูนเพื่อนำเสนอให้กับเด็ก ๆ

การวัดผลประเมินผล

1. คำถามที่ว่า “เส้นทางไปสู่รกรบบางครั้งก็ถูกปูด้วยบรรดาเจตนาที่ดี” มีส่วนสอดคล้องกับหะดีษข้างต้นมากน้อยเพียงใด?
2. การทำดีต่อบิดามารดาจะจำกัดอยู่เพียงแค่การไม่ด่าทอหรือว่าร้ายทั้งสอง และเชื่อฟังทั้งสองเท่านั้นหรือไม่อย่างไร?”
3. หะดีษข้างต้นได้ชี้แนะเราให้ปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง?

ข้อชี้แนะและบทสรุปที่ได้รับจากหะดีษ

- ให้เราป้องกันมูลเหตุที่อาจนำไปสู่การสร้าง ความดีศรีอื่นแก่บิดามารดา ถึงแม้ว่าเราไม่ได้เจตนาที่จะทำเช่นนั้นก็ตาม
- ผู้มีสัญชาติญาณที่สมบูรณ์ โดยวิสัยแล้วย่อมรับไม่ได้ต่อการด่าทอและว่าร้ายต่อบิดามารดาของตนเอง

เรื่อง

“การตอบรับคдуаของผู้ที่กตัญญูต่อบิดามารดา”

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังประจำบทเรียน

- นักเรียนสามารถสรุปข้อเท็จจริง และคุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับจากหะดีษ
- นักเรียนสามารถอธิบายว่าความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์สามารถทำให้ผู้ศรัทธาคลี่คลายจากความโศกเศร้าบนโลกนี้
- นักเรียนสามารถชี้แจงว่าความกลัวและยำเกรงต่ออัลลอฮ์สามารถยับยั้งมนุษย์ไม่ให้กระทำความบาป
- นักเรียนสามารถระบุถึงความบะเราะกะฮ์ของการทำดีต่อบิดามารดาที่จะมีผลต่อผู้ศรัทธาทั้งในโลกนี้และโลกอาคิเราะฮ์

ตัวบทหะดีษ

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ يَتَمَشَوْنَ أَخَذَهُمُ الْمَطَرُ فَأَوْوَأَ إِلَى غَارٍ فِي الْجَبَلِ، فَأَنْحَطَّتْ عَلَى فَمِ غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ، فَأُطْبِقَتْ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: انظُرُوا أَعْمَالًا عَمَلْتُمُوهَا لِلَّهِ صَالِحَةٌ فَادْعُوا بِهَا لَعَلَّهُ يَفْرُجُهَا عَنْكُمْ. فَقَالَ أَحَدُهُمُ اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَ لِي وَالِدَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ وَامْرَأَتِي، وَلِي صَبِيَّةٌ صِغَارٌ كُنْتُ أُرْعَى عَلَيْهِمْ فَإِذَا رُحْتُ عَلَيْهِمْ حَلَبْتُ، بَدَأْتُ بِوَالِدَيْهِ، أَسْقِيهِمَا قَبْلَ بَنِي، وَإِنَّهُ نَأَى بِي ذَاتَ يَوْمٍ الشَّجْرُ، فَمَا أَتِ حَتَّى أُمْسَيْتُ، فَوَجَدْتُهُمَا قَدْ نَامَا فَحَلَبْتُ، كَمَا كُنْتُ أُحْلَبُ فَحِجْتُ بِالْحِلَابِ، فَقُمْتُ عِنْدَ رُءُوسِهِمَا أَكْرَهُ أَنْ أَوْظَهُمَا مِنْ نَوْمِهِمَا، وَأَكْرَهُ أَنْ أَسْقِي الصَّبِيَّةَ قَبْلَهُمَا - وَالصَّبِيَّةُ يَنْضَاغُونَ عِنْدَ قَدَمِي - فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ دَائِبِي وَدَائِبُهُمْ، حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَيُّ - فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ - فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً تَرَى مِنْهَا السَّمَاءَ، فَفَرَجَ اللَّهُ لَهُمْ فُرْجَةً حَتَّى يَرَوْنَ مِنْهَا السَّمَاءَ، وَقَالَ الثَّانِي: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي ابْنَةٌ عَمٌّ أَحَبُّنِيهَا، كَأَشَدُّ مَا يُحِبُّ الرَّجَالُ النِّسَاءَ، فَطَلَبْتُ إِلَيْهَا نَفْسَهَا، فَأَبَتْ حَتَّى آتَيْهَا بِمِائَةِ دِينَارٍ، فَتَعَيْتُ حَتَّى جَمَعْتُ مِائَةَ دِينَارٍ فَجِئْتُهَا بِهَا، فَلَمَّا وَقَعْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا، قَالَتْ يَا عَبْدَ اللَّهِ. اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَفْتَحِ الْحَائِمَ إِلَّا بِحَقِّهِ، فَقُمْتُ عَنْهَا، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَيُّ قَدْ فَعَلْتُ ذَلِكَ، ابْتِغَاءً وَجْهَكَ، فَافْرُجْ لَنَا مِنْهَا فُرْجَةً، فَفَرَجَ لَهُمْ فُرْجَةً، وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنِّي كُنْتُ اسْتَأْجَرْتُ أَحْيِرًا يَفْرَقُ أَرْزُ، فَلَمَّا قَضَى عَمَلَهُ - قَالَ لِي: أَعْطِنِي حَقِّي، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ فَرَقَهُ، فَرَغِبَ عَنْهُ، فَلَمْ أَزَلْ أَرْزَعُهُ حَتَّى جَمَعْتُ مِنْهُ بَقْرًا وَرَعَاءَهَا، فَجَاءَنِي فَقَالَ اتَّقِ

اللَّهِ وَلَا تَظْلِمْنِي حَقِّي، فُلْتُ اذْهَبْ إِلَى تِلْكَ الْبَقَرِ وَرَعَائِهَا، فَخَذَهَا. فَقَالَ اتَّقِ اللَّهَ، وَلَا
تَسْتَهْزِئْ بِي، فَقُلْتُ إِنِّي لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ، خَذْتُ ذَلِكَ الْبَقَرِ وَرَعَاءَهَا، فَأَخَذَهُ، فَذَهَبَ بِهِ،
فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَيُّيَ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ - فَافْرُجْ مَا بَقِيَ. فَفَرَجَ اللَّهُ مَا بَقِيَ.

رواه البخاري ومسلم

ความหมาย

เล่าจากท่าน อับดุลลอฮ์ อิบน์ อุมัร رضي الله عنه จากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ว่า ขณะที่มิชชามคนกำลังเดินทอดน่อง อยู่บนถนน พลันได้เกิดฝนตกหนัก ดังนั้นพวกเขาจึงหลบเข้าไปอาศัยอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่งบนภูเขา ทันใดนั้นหินก้อนใหญ่ บนภูเขาได้ตกลงมายังปากถ้ำ (ที่พวกเขาหลบฝนอยู่) และปิด (ประตูทางออกของ) พวกเขา พวกเขาจึงปรึกษากันว่า พวกเขาหลงตรีกรตรงคูสิว่ามีความดีใดบ้างที่พวกเขาเคยปฏิบัติเพื่ออัลลอฮ์ แล้วใช้ความดีนั้น (เป็นสื่อ) ขอคุดา (ต่อ พระองค์) เพื่อว่าอัลลอฮ์จะทำให้ก้อนหินเคลื่อนออกจากปากถ้ำ ดังนั้น หนึ่งในสามก็พูดขึ้นว่า โอ้อัลลอฮ์ เมื่อก่อนฉัน เคยมีพ่อแม่ซึ่งอายุมากแล้ว มีภรรยา และลูกชายอีกหลายคน ซึ่งฉันจะเป็นคนดูแลพวกเขาทั้งหมด เมื่อฉันกลับไปหาพวกเขา ฉันก็รีดนมให้พวกเขาดื่ม ฉันจะเริ่มต้นจากพ่อแม่ทั้งสองคน โดยให้ท่านทั้งสองคนดื่มก่อนลูก ๆ ของฉันทั้งหมด อยู่ มาวันหนึ่งฉันเองต้องออกไปเลี้ยงสัตว์ที่ทุ่งหญ้าไกลออกไป กว่าที่จะกลับมาถึงบ้านก็เป็นเวลาค่ำมืดแล้ว (และเมื่อเข้าไป ในบ้าน) ฉันพบว่าพ่อแม่ของฉันได้กลับไปแล้ว ดังนั้นฉันจึงรีดนมเหมือนที่ฉันเคยทำเป็นประจำ แล้วนำภาชนะที่ใส่นมไปยืนรออยู่ตรงหัวนอนของทั้งสองคน เพราะฉันไม่ชอบที่จะปลุกท่านทั้งสองให้ตื่นจากนอน และฉันไม่ชอบที่จะให้ลูก ๆ ของฉันดื่มนมก่อนท่านทั้งสองด้วย ทั้งๆที่ลูกๆ ต่างร้องไห้เสียงระงมอยู่ที่ขาของฉันด้วยความหิวโหย ฉันและ ลูกๆ ของฉันยังคงอยู่ในสภาพนั้นจนกระทั่งรุ่งเช้าของวันใหม่ หากพระองค์เห็นว่า ฉันได้กระทำเช่นนั้นเพื่อหวัง ความโปรดปรานจากพระองค์ ก็ขอให้พระองค์ โปรดเปิดช่อง (ขยับก้อนหินออกจากปากถ้ำ) สักส่วนหนึ่ง เพื่อให้เรา ได้มองเห็นปากฟ้าจากช่องนั้น ดังนั้น อัลลอฮ์ก็ทรงเปิดช่อง (ขยับก้อนหิน) ออกจากปากถ้ำส่วนหนึ่ง จนพวกเขาสามารถมองเห็นแสงสว่างจากปากฟ้าจากช่องนั้น

(หลังจากนั้น) คนที่สองกล่าวว่า โอ้อัลลอฮ์ผู้อภิบาลของฉัน แท้จริงฉันมีใจรักอยู่กับลูกสาวของลุง เสมือนกับ ที่ชายทั่วไปรักชอบหญิงสาว ดังนั้น ฉันจึงได้ขอร่วมหลับนอน (มีเพศสัมพันธ์) กับนาง แต่นางบ่าวเยี่ยง ไม่ยอมร่วมหลับนอนด้วย จนกว่าฉันจะนำเงินจำนวน 100 ดินาร์ไปให้นางก่อน ดังนั้นฉันจึงได้รวบรวมเงินจนครบ 100 ดินาร์ แล้วฉันก็นำเงินจำนวนดังกล่าว ไปหานาง และขณะที่ฉันกำลังอยู่ระหว่างสองขาของนาง (เพื่อที่จะมีเพศสัมพันธ์) นาง ได้กล่าว (เตือนฉัน) ว่า โอ้อัลลอฮ์ ท่านจงยำเกรงต่ออัลลอฮ์ และจงอย่าได้เปิดผืนผ้า (พรหมจารี) นอกจากด้วย สิทธิอันชอบธรรม (การแต่งงาน) ดังนั้น ฉันจึงผละออกจากนาง หากพระองค์เห็นว่า ฉันได้กระทำเช่นนั้นเพื่อหวัง ความโปรดปรานจากพระองค์ ก็ขอให้พระองค์ โปรดเปิดช่อง (ขยับก้อนหินออกจากปากถ้ำ) สักส่วนหนึ่ง ดังนั้น พระองค์ก็ทรงเปิดช่อง (ขยับก้อนหิน) ออกจากปากถ้ำอีกส่วนหนึ่ง

และคนสุดท้ายกล่าวว่า โอ้อัลลอฮ์ผู้อภิบาลของฉัน แท้จริงฉันเคยว่าจ้างชายคนหนึ่ง ด้วยค่าจ้างจำนวนหนึ่งพะ ร็อกข้าวสาร (มาตราตวงชนิดหนึ่ง มีความจุประมาณ 16 ปอนด์ หรือสามทะนานข้าวสาร) เมื่อเขาทำงานเสร็จ เขาได้กล่าว

แก่ฉันว่า "จงมอบสิทธิ(ค่าจ้าง) ของฉันมา" ดังนั้น ฉันจึงได้แสดง (ข่าวสารที่เป็นค่าจ้างจำนวน) หนึ่งพะร็อกแก่เขาแต่ เขากลับปฏิเสธ (เพราะไม่พอใจกับค่าจ้างที่ได้รับ) ดังนั้น ฉันจึงปลุกข่าวสาร (ส่วนที่เป็นค่าจ้างของเขา) จนกระทั่งฉัน สามารถรวบรวม (รายได้จากการขายข่าวสารและสามารถซื้อ) ฝูงวัวจำนวนหนึ่งพร้อมกับ (จ้าง) ผู้ดูแลมัน (วันหนึ่ง) ชาย คนนั้น ได้มาหาฉัน (เพื่อทวงค่าจ้าง) แล้วกล่าวกับฉันว่า "ท่านจงยำเกรงต่ออัลลอฮ์และอย่าได้อธรรมต่อฉันในสิทธิที่ ฉันพึงได้รับ" ฉันจึงกล่าว (แก่เขา) ว่า "ท่านจงไปที่วัวฝูงนั้น และผู้ดูแลมัน แล้วรับมันไปเสีย" เขาก็กล่าวว่า "ท่านจงยำ เกรงต่ออัลลอฮ์ และจงอย่าได้ล้อเล่นกับฉัน" ฉันจึงกล่าว (กับเขา) ว่า "ฉันไม่ได้ล้อเล่นกับท่าน ท่านจงรับวัวฝูงนั้น พร้อมกับผู้ดูแลมันไปเสีย" ดังนั้น เขาจึงรับมันไป หากพระองค์เห็นว่า ฉันได้กระทำเช่นนั้นเพื่อหวังความโปรดปราน จากพระองค์ ก็ขอพระองค์ โปรดเปิดช่องที่เหลือ (ขยับก้อนหิน) ออก (จากปากถ้ำ) ให้หมด ดังนั้น อัลลอฮ์จึงทรงเปิดช่อง ที่เหลือ (ด้วยการขยับหินออกจากปากถ้ำทั้งหมด)

(บันทึกโดย อัลบุคอรีห์และมุสลิม)

คำอธิบาย

(بَيْنَمَا ثَلَاثَةٌ نَفِرٌ) "ขณะที่มีชายสามคน" จากประสาชาตีก่อนพวกท่าน หมายถึง จากชาวอิสรออีล ตามที่มี ระบุในบางรายงาน โดยที่ไม่ทราบว่าคุณเขามีชื่อว่าอะไรบ้าง

(فَأَوْوَا إِلَى غَارٍ) "ดังนั้นพวกเขาจึงหลบเข้าไปอาศัยอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง" หมายถึง หลบพัก (เพื่อหลบฝน) อยู่ในถ้ำ

(فَانْحَطَّتْ عَلَى فَمِ غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ) "ทันใดนั้นหินก้อนใหญ่บนภูเขาได้ตกลงมาปิดปากถ้ำ" ในบางรายงานกล่าวว่า بِابٍ "ประตู" แทนคำว่า فَمٍ "ปาก"

(انظُرُوا أَعْمَالًا عَمِلْتُمُوهَا لِلَّهِ صَالِحَةً) "พวกท่านลองตรึกตรองดูสิว่ามีความดีใดบ้างที่พวกท่านเคย ปฏิบัติเพื่ออัลลอฮ์" คำว่า "ความดี" ในที่นี้หมายถึง การกระทำที่บริสุทธิ์ใจ (อิคลาศ) เพื่อพระองค์ ไม่ได้กระทำเพื่อ โอ้อวด และชื่อเสียงหรือการชมเชยจากมนุษย์ ดังที่ได้บ่งชี้จากคำกล่าวหลังจากนั้นว่า (ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ) "เพื่อหวัง ความโปรดปรานจากพระองค์"

(صِيَّةٌ) "บรรดาลูกชาย" อ่านพยัญชนะ "ศอด" ด้วยสระกัศเราะฮ์ ซึ่งเป็นคำพหูพจน์ของคำว่า (صِيٌّ)

(أَرَعَى عَلَيْهِمْ) หมายถึง ให้การสงเสียดและเลี้ยงดูพวกเขา ด้วยการเลี้ยงพะ

(فَإِذَا رُحْتُ عَلَيْهِمْ) "เมื่อฉันกลับไปหาพวกเขา" หมายความว่า เมื่อฉันพาฝูงสัตว์กลับจากทุ่งหญ้า ไปยัง สถานที่นอนพักของมัน

(بِتَضَاغُونَ) ร้องให้เสียงระงมเพราะความหิว

(فَفَرَجَ اللَّهُ لَهُمْ فَرْجَةً) "ดังนั้น อัลลอฮ์จึงทรงเปิดช่อง ด้วยการทำให้หินขยับออกจากปากถ้ำบางส่วน"

(حَتَّى يَرَوْنَ مِنْهَا السَّمَاءَ) "จนกระทั่งพวกเขาสามารถมองเห็นแสงสว่างจากฟ้าจากช่องนั้น" เนื่องจาก ภูเขาของเขาถูกตอบรับ เพราะเขาได้แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบิคาราคาที่สูงส่งยิ่ง เราลองพิจารณาดูสิว่าเขาจะ

รู้สึกขมขื่นปานใดที่เห็นลูกๆ กำลังร่ำไห้ที่แทบเท้าทั้งสองของตัวเองเนื่องจากความหิวโหย ดังนั้น เมื่อเขามองไปยัง บิดามารดาของเขาด้วยสายตาแห่งความกตัญญู เพื่อหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ อัลลอฮ์จึงทรงมองเขาด้วยสายตาแห่งความกรุณา ดังนั้น พระองค์จึงทรงปลดปล่อยความทุกข์ของเขาออกไปส่วนหนึ่ง (ด้วยการทำให้ก้อนหินที่ปิดปากถ้ำอยู่ขยับออกจนเห็นแสงสว่างของท้องฟ้า)

(فَطَلَبْتُ إِلَيْهَا نَفْسَهَا) "ฉันจึงได้ขอร่วมหลับนอน (มีเพศสัมพันธ์) กับนาง" หมายความว่า ขอให้นางตอบสนองต่อสิ่งที่ร้องขอ (หมายถึง ขอมมีเพศสัมพันธ์กับเขา) (فَأَبَتْ) "แต่นางบ่ายเบี่ยงไม่ยอมร่วมหลับนอนด้วย"

(وَلَا تَفْتَحِ الْخَائِمَ) "และเจ้าจงอย่าเปิดผืนก (พรหมจารีย์)" เป็นคำเรียกแทนพรหมจารีย์ หรือความบริสุทธิ์ของหญิงสาว หมายความว่า เจ้าจงอย่าเปิดความบริสุทธิ์ของฉัน และจงอย่ากระทำความเสื่อมเสีย

(الْأَبْحَثُ) "นอกจากด้วยสิทธิอันชอบธรรมของผืนก (พรหมจารีย์)" นั่นคือการแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์อิสลาม และอนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์กัน

(فَقُمْتُ عَنْهَا) "ดังนั้น ฉันจึงผละออกจากนาง" และปล่อยนางไปโดยไม่มีเพศสัมพันธ์กับนางแต่อย่างใด เพราะรู้สึกสำนึกกับคำกล่าวตักเตือนของนาง ซึ่งเป็นความโปรดปรานของอัลลอฮ์ที่มีต่อนาง เพราะแท้จริงแล้วนางไม่ได้ปรารถนาที่จะกระทำสิ่งที่หยาบช้าลามกและทรยศต่ออัลลอฮ์ แต่เหตุที่นางยอมร่วมหลับนอนด้วยกับเขา เพราะเขาไม่ยอมให้ความช่วยเหลือนาง (ในปัญหาเงินทองที่นางกำลังประสบอยู่) ไม่ว่านางจะร้องขอและวิงวอนเขาปานใดก็ตาม ด้วยเหตุที่นางเกรงว่าตัวเองจะต้องประสบกับความหายนะ จนถึงขั้นที่จำเป็น (ต้องนำตัวเองเข้าแลก) อันนำไปสู่การกระทำที่นางไม่เป็นที่ปรารถนาดังกล่าว

ครั้นเมื่ออัลลอฮ์ได้ทราบถึงความสัจจริงของนาง พระองค์ก็ทรงให้นางห่างไกลจากการกระทำอันโสมมดังกล่าว และทรงปกป้องนางจากการกระทำที่เป็นการทรยศของเขา ด้วยการคลำใจให้เขาผละออกนาง และละทิ้งการล่วงละเมิดทางเพศ (ซินา) ใดๆ ที่เขาสามารถจะกระทำเช่นนั้น โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ มาขวางกั้น และโอกาสก็เอื้ออำนวย เพราะความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ -หลังจากที่เขาได้อยู่ระหว่างสองหว่างขาของนาง ในขณะที่กำลังเกิดอารมณ์ทางเพศอย่างเต็มที่

อารมณ์ทางเพศ ขณะที่มันกำลังร้อนแรง จะเป็นอารมณ์ที่มีอำนาจเหนือนมนุษย์ เป็นอารมณ์ที่ฝ่าฝืนและแข็งข้อต่อสติสัมปชัญญะ (จะทำให้สติปัญญาต้องยอมจำนนตามความปรารถนาของอารมณ์ เพราะสติปัญญาไม่สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ได้) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นการสมเหตุสมผลที่อัลลอฮ์จะทรงตอบรับคูดอาของเขา

(فَرَقَ) อ่านว่า "ฟัรอก" (รอฮ์สากินะฮ์) หรือ "พะร็อก" (รอฮ์มัฟดูหะฮ์) หมายถึงมาตราดวงชนิดหนึ่งที่ใช้กันที่นครมะดีนะฮ์ ซึ่งมีความจุประมาณ 16 ปอนด์ หรือประมาณ 3 ทะนาน

(فَفَرَجَ اللَّهُ مَا بَقِيَ) "ดังนั้น อัลลอฮ์จึงทรงเปิดช่องที่เหลือ (ด้วยการขยับหินออกจากปากถ้ำทั้งหมด)" จนกระทั่งพวกเขาสามารถออกจากถ้ำด้วยความปลอดภัย

การที่คูดอาของคนที่สามถูกตอบรับ เพราะเขาได้ชดเชยได้อย่างที่สุค โดยได้จ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างตามสิทธิที่เขาพึงได้รับ พร้อมกับส่วนที่เพิ่มพูนอีกมากมาย ซึ่งความจริงแล้วลูกจ้างจะได้รับค่าจ้างเท่ากับงานที่ได้

ปฏิบัติเท่านั้น แต่เขากลับให้มากกว่านั้น โดยถือว่าเป็นการบริจาคจากเขา เพื่อหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ดังนั้น จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่คู่อาของเขาจะถูกตอบรับ

หะดีษดังกล่าวได้บ่งบอกอย่างชัดเจนถึงการตอบรับของอัลลอฮ์ต่อคู่อาของผู้กตัญญูและทำดีต่อบิดามารดา คู่อาของผู้ที่สามารถยับยั้งตนเองจากสิ่งหะรอม และคู่อาของผู้ที่มอบให้แก่เจ้าของสิทธิในสิทธิที่เขาพึงจะได้รับ

เช่นเดียวกับความหมายที่รวมอยู่ในคำตรัสของอัลลอฮ์ว่า

﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۗ ﴾⁽⁷⁾

"และผู้ใดยำเกรงอัลลอฮ์ พระองค์ก็จะทรงหาทางออกให้แก่เขา และจะทรงประทานปัจจัยยังชีพแก่เขาจากที่ที่เขาไม่ได้คาดคิด"

หนังสืออ้างอิงเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

- เศาะหีย์หุอัลบุคอรีฮ์และเศาะหีย์มุสลิม
- ธิยาฎ อัลศอลิฮีน
- ญามิอฺ อัลอูลุม วัลหิกม ของอิบนุเราะญับ อัลหันบะลีย์

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- นำสาระในหะดีษมาแปลงเป็นบทภาพยนตร์
- นำสาระในหะดีษมาแปลงเป็นภาพเคลื่อนไหวเพื่อให้เด็ก ๆ ได้ชม
- คัดหะดีษด้วยลายมือที่ชัดเจนแล้วนำไปติดที่บอร์ดมัซฮิด
- เขียนเรื่องราวที่มีความหมายเดียวกันกับหะดีษ

การวัดผลประเมินผล

1. หะดีษได้ชี้นำเราเกี่ยวกับเรื่องใด ?
2. บอกความสำคัญของความอิกลาศ (บริสุทธิ์ใจ) ในการปฏิบัติอามัล และต้นเหตุแห่งความรอดพ้นของผู้ที่ความอิกลาศในการปฏิบัติอามัล
3. อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ ﴾ สาระส่วนใดของหะดีษที่สอดคล้องกับความหมายของอายะฮ์นี้ ?
4. ท่านเคยพยายามและจริงจังกับตัวเองในการที่จะปฏิบัติอามัลใดๆ เพื่ออัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจและปราศจากการปนเปื้อนของการโอ้อวด (ริยาอ์) หรือไม่ ?

⁽⁷⁾ สุเราะฮ์ฮุญ-ญะลาละ, อายะฮ์ที่ 2

ข้อชี้แนะและบทสรุปที่ได้รับจากหะดีษ

- จำเป็นต้องบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ในการปฏิบัติอามัล
- เราต้องกตัญญูต่อบิดามารดา และทำดีต่อทั้งสอง
- เราต้องไม่ฉวยโอกาสในขณะที่ผู้อื่นกำลังคับแค้น และตกทุกข์ เพื่อที่จะชักชวนเขาให้กระทำการทรยศต่ออัลลอฮ์
- เราต้องมอบทุกๆ สิทธิที่เจ้าของสิทธิพึงได้รับ พร้อมกับปฏิบัติดีต่อเขา

เรื่อง

“การเนรคุณต่อบิดามารดาเป็นบาปใหญ่”

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังประจำบทเรียน

- นักเรียนสามารถสรุปข้อเท็จจริง และคุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับการชี้มาจากหะดีษทั้งสองบทได้
- นักเรียนสามารถอธิบายถึงสาเหตุของการห้ามเนรคุณต่อบิดามารดาได้
- นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของการฆ่าด้วยการฝังลูกผู้หญิงทั้งเป็น ผู้กระทำ และสาเหตุที่กระทำเช่นนั้นได้
- นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของคำพูดของท่านนบี ﷺ ว่า “مَنْعًا وَهَاتٍ” ได้
- นักเรียนสามารถชี้แจงถึงเหตุผลที่ไม่ชอบให้พุดมากโดยเปล่าประโยชน์ ชอบซักถามมากความ และใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่มีชอบ
- นักเรียนสามารถอธิบายถึงเหตุผลที่ท่านนบี ﷺ ต้องกล่าวเตือนซ้ำๆ เกี่ยวกับการเป็นพยานเท็จถึงสามครั้ง

ตัวบทหะดีษที่หนึ่ง

عَنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ، وَوَادَ النَّبَاتِ، وَمَنْعًا وَهَاتٍ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ»

رواه البخاري ومسلم

ความหมายหะดีษ

ท่านอัลมุหัมมัด บิน ซุบัยฮะฮ์ ได้รายงานว่าคุณนบี ﷺ ได้กล่าวว่า "แท้จริง อัลลอฮ์ทรงบัญญัติห้ามพวกท่านเนรคุณต่อบิดามารดา การฝังลูกผู้หญิง (ทั้งเป็น) ไม่ยอมให้ในสิ่งที่ต้องให้ และอยากได้ในสิ่งที่ไม่มีสิทธิ์ ไม่ชอบให้พวกท่านพุดมากโดยเปล่าประโยชน์ ไม่ชอบให้ซักถามมากความ และใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่มีชอบ

(บันทึกโดยอัลบุคอรีฮ์และมุสลิม)

คำอธิบายหะดีษ

การเนรคุณต่อบิดามารดา หมายถึง การทำให้ทั้งสองรู้สึกเจ็บปวดและชอกช้ำใจด้วยวิธีใดก็ตาม ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก ไม่ว่าจะท่านทั้งสองจะห้าม หรือไม่ห้ามก็ตาม หากว่าการกระทำนั้นได้ค้านกับสิ่งที่ทั้งสองได้สั่งให้

กระทำ หรือห้ามไม่ให้กระทำ โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องไม่เป็นการทรยศต่ออัลลอฮ์ในทุกๆ สิ่ง หากไม่แล้ว ก็ไม่อนุญาตให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่เป็นการทรยศต่อพระเจ้าผู้ทรงสร้าง

คำอธิบายหะดีษที่ 1

(عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ) "ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า "แท้จริง อัลลอฮ์ทรงบัญญัติห้ามพวกท่านเนรคุณต่อมารดา" ด้วยการตัดสัมพันธ์กับบิดามารดา และไม่เชื่อฟังท่านทั้งสอง ในหะดีษนี้ระบุเพียง "มารดา" เท่านั้น โดยไม่ได้ระบุถึงบิดา แต่โดยความหมายแล้ว การเนรคุณต่อบิดาก็เป็นบาปใหญ่เหมือนกับการเนรคุณต่อมารดาเช่นกัน หรือการที่เจาะจงกล่าวถึงเพียง "มารดา" เพราะการเนรคุณต่อมารดานั้นนับว่าเป็นพฤติกรรมที่เลวทรามและน่าละอายกว่า หรือเพราะความอ่อนแอของนางโดยส่วนใหญ่

(وَأَذَانَ النَّبَاتِ) หมายความว่า ห้ามฝังลูกหญิงทั้งเป็น ชาวญะฮิลียะฮ์ในสมัยก่อนอิสลามมักจะใช้วิธีนี้กำจัดลูกหญิงของตนเอง เพราะไม่พอใจต่อ (ความเป็นสตรีของ) นาง กล่าวกันว่าคนแรกที่ฝังลูกหญิงทั้งเป็นคือ ก็อยสุ บิน อาศิม อัตตะมิมียี โดยครั้งหนึ่ง ศัตรูของท่านได้บุกโจมตีท่านโดยไม่ทันรู้ตัว และได้จับลูกสาวของท่านไปเป็นเชลย แล้วยกนางขึ้นเป็นภรรยา ต่อมาก็มีการเจรจาสงบศึก แล้วก็ยกสก็ให้ลูกสาวเลือกว่าจะอยู่กับใคร ลูกสาวก็เลือกที่จะอยู่กับสามี ดังนั้นก็ยกสก็ให้คำสัตย์สาบานกับตัวเองว่า หากให้กำเนิดลูกหญิงแก่เขา เขาจะฝังทั้งเป็นทันที ดังนั้น ชาวอาหรับจึงเลียนแบบการกระทำของก็อยสุ สืบต่อกันมา

ส่วนชาวอาหรับอีกกลุ่มหนึ่ง จะฆ่าลูกของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย เพราะกลัวว่าลูก ๆ จะมาแย่งทรัพย์สมบัติของพวกเขาให้เหลือน้อยลง หรือเพราะความตระหนี่และหวงสมบัติ หรือเพราะไม่มีทรัพย์สินที่จะใช้เลี้ยงดูพวกเขา

อัลลอฮ์ได้กล่าวถึงเรื่องราวของพวกเขาไว้ในอัลกุรอานหลายต่อหลายอายะฮ์ เช่น

﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ﴾⁽⁸⁾

"และพวกท่านทั้งหลายจงอย่าฆ่าลูกๆ ของพวกเจ้า เนื่องจากความจน เราเป็นผู้ให้ปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า และแก่พวกเขา"

﴿ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٥٨﴾ يَنْوَرِي مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيَسْكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾ ﴾⁽⁹⁾

"และเมื่อผู้ใดในหมู่พวกเขาได้รับข่าวว่าได้ลูกผู้หญิง ใบหน้าของเขาจะอยู่ในสภาพที่หมองคล้ำเนื่องจากความโกรธและเสียใจ เขาจะซ่อนตัวเองจากกลุ่มชน เนื่องจากความอับอายและอับยศจากสิ่งที่ได้รับแจ้งข่าว (การได้

⁽⁸⁾ สุเราะฮ์อัล-อันอาม, อายะฮ์ที่ 151

⁽⁹⁾ สุเราะฮ์อัน-นะหฺลุ, อายะฮ์ที่ 58-59

บุตรหญิง) เขาจะเลี้ยงไว้ด้วยความอดสุและทิ้งขว้าง หรือเหยียบมันลงดิน (ฝังทั้งเป็น) ฟังทราบเถิด! สิ่งที่เขาตัดสินใจนั้นช่างเลวทรามยิ่งนัก"

﴿ وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ ﴾⁽¹⁰⁾

"และเมื่อทารกหญิงที่ถูกฝัง (ได้ฟื้นคืนชีพและ) ถูกถามว่าเพราะความผิดอันใดหรือที่เธอถูกฆ่า"

เศาะอฺเศาะอะฮฺ บิน นาญิยะฮฺ อัศตะมีมียะ -ปู่ของอัลฟะรัชดัก คือฮัมมาม บินฆอลิบ บิน เศาะเศาะอะฮฺ ซึ่งเป็นนักกวีผู้โด่งดัง - เป็นคนแรกที่ทำให้การได้ถอนลูกหญิงที่จะถูกนำไปฝังทั้งเป็น โดยเขาจะไปหาผู้ที่ประสงค์จะฝังลูกแล้วขอได้ถอนด้วยทรัพย์สินของตัวเอง ซึ่งอัลฟะรัชดักได้เขียนบทกวีด้วยความภาคภูมิใจว่า

وَجَدِّي الَّذِي مَنَعَ الْوَأْدَاتِ وَأَحْيَا الْوَيْئِدَةَ، فَلَمْ يُؤْذَ

"และปู่ของฉันคือผู้ที่ห้ามการฝังลูกหญิงทั้งเป็น

และได้ให้ชีวิตแก่ลูกหญิงที่จะถูกฝังทั้งเป็น ดังนั้นจึงไม่มีการฝังทั้งเป็น"

กรณีนี้น่าจะเกิดขึ้นกับชาวอาหรับกลุ่มที่สอง

ก็ยสุและเศาะอฺเศาะอะฮฺ ก็มีชีวิตอยู่จนทันเข้ารับอิสลาม และถือว่าทั้งสองเป็นเศาะหาบะฮฺ สาเหตุที่เจาะจงกล่าวเฉพาะลูกหญิง เพราะชาวอาหรับส่วนใหญ่จะนิยมฝังลูกหญิง เนื่องจากลูกชายเป็นเพศที่มีความสามารถในการทำมาหาเลี้ยงชีพ

ลักษณะการฝังลูกทั้งเป็นของชาวอาหรับนั้นมีด้วยกันสองวิธี

- **วิธีแรก** เมื่อภรรยาของพวกเขาเจ็บท้องใกล้คลอด พวกเขาก็จะส่งให้นางไปนั่งใกล้หลุมที่ขุดเตรียมไว้ หากนางคลอดออกมาเป็นชาย นางก็จะรักษาชีวิตลูกไว้ แต่หากนางคลอดออกมาเป็นหญิง นางก็จะโยนทารกกลงไปในหลุม การกระทำเช่นนี้เหมาะสมกับชาวอาหรับกลุ่มแรก

- **อีกวิธีหนึ่ง** เมื่อลูกสาวของพวกเขาอายุครบ 6 ขวบ ก็จะส่งให้แม่ของเด็กช่วยแต่งตัวให้สวยงามเพื่อที่จะได้พาเธอไปเยี่ยมญาติ จากนั้นก็จะพาเธอไปยังทะเลทรายที่ไกลออกไป จนกระทั่งไปถึงบ่อ (ที่ได้เตรียมไว้) แล้วบอกกับเธอว่า เธอลองชะเง้อดูในบ่อสิว่ามีอะไร แล้วก็ผลักเธอจากด้านหลังให้ตกลงไปในบ่อ หลังจากนั้นก็ทำการกลบบ่อ และเคลียร์พื้นที่ให้เป็นปกติ การกระทำเช่นนี้เหมาะสมกับชาวอาหรับกลุ่มที่สอง

(وَمَنْعًا) หมายถึง ไม่อนุญาตให้ระงับ (ไม่ยอมแบ่งปัน) ในสิ่งที่พวกเจ้ามีหน้าที่ (วาญิบ) ต้องให้

(هَات) หมายถึง ไม่อนุญาตให้ร้องขอหรือรับเอาในสิ่งที่พวกเจ้าไม่มีสิทธิ์ที่จะรับ

(وَكْرَهُ) หมายถึง อัลลอฮฺไม่ชอบ

(لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ) สำหรับพวกเจ้าที่ (ชอบพูดมากโดยเปล่าประโยชน์) ชอบกล่าวว่า "คนนั้นพูดอย่างนั้น

คนนี้พูดอย่างนี้" ซึ่งเป็นสิ่งที่ไร้สาระที่ชอบนำมาพูดคุยกันในมัจญลิส เช่นกล่าวว่า "คนนั้นพูดอย่างนั้น" ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่ทราบว่าคุณเท็จจริงเป็นอย่างไร ซึ่งบางทีอาจจะนำไปสู่การนิทาลับหลัง หรือกล่าวให้ร้ายผู้อื่น

⁽¹⁰⁾ สุเราะฮฺอัฏ-ตักวีร, อายะฮฺที่ 9

ส่วนผู้ที่เล่าในสิ่งที่ถูกต้อง และทราบว่าเป็นจริงเป็นอย่างไร โดยสามารถแจ้งถึงที่มาของเรื่องได้นำนามาจากผู้ที่นำเชื่อถือ และไม่ได้นำไปสู่สิ่งที่จะต้องห้าม (การนินทาว่าร้าย) เช่นนี้ ก็ว่าไม่เป็นที่น่าตำหนิ

(وَكثْرَةُ السُّؤَالِ) หมายความว่า อัลลอฮฺทรงไม่ชอบให้พวกเจ้าซักถามมากความโดยปราศจากความจำเป็นหรือถามเกี่ยวกับปัญหาที่ไม่ต้องการใช้ หรือถามเพื่อลองเชิงว่ารู้จริงหรือไม่ ไม่ได้ถามเพราะต้องการจะสร้างความเชื่อมั่นและทราบข้อเท็จจริง แต่ถามเพราะต้องการจะทดสอบภูมิปัญญา ต้องการที่จะโอ้อวดความรู้ของตนเองและโต้เถียง หรือถามเกี่ยวกับเรื่องราวของผู้อื่น โดยที่ตัวเองไม่ได้ให้ความสำคัญหรือเหลียวแลต่อความเป็นอยู่ของพวกเขาเลย

(وَإِضَاعَةُ الْمَالِ) หมายความว่า อัลลอฮฺไม่ชอบให้ทำการผลาญทรัพย์สิน ด้วยการใช้จ่ายในสิ่งที่ศาสนาไม่อนุญาต เพราะอัลลอฮฺสร้างทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของมวลบ่าวของพระองค์ ดังนั้น การใช้ทรัพย์สินอย่างฟุ่มเฟือย จึงเท่ากับเป็นการผลาญ (ประโยชน์ดังกล่าว) ให้สูญเปล่า เช่นเดียวกับการใช้ทรัพย์สินในหนทางที่เป็นการทรยศต่ออัลลอฮฺ และทุ่มเททรัพย์สินเพื่อเป้าหมายที่เล็กน้อยและไร้สาระ

ท่านอัลหะดีษ อิบน์ หะญูร ได้กล่าวในตอนท้ายของการอธิบายหะดีษบทนี้ในหนังสือฟิตหุลบารีย์ ว่า "ท่าน อักฎิบียฺ กล่าวว่า "หะดีษบทนี้เป็นมูลฐานในการรู้จักมารยาทที่ดีงาม นั่นคือ การสืบหาและติดตามทุกๆ จรรยา มารยาทที่ดีงาม และคุณลักษณะต่างๆ ที่สวยงาม"

ตัวบทหะดีษที่สอง

عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا أُنبئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ» ثَلَاثًا. قُلْنَا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ «الإِشْرَاقُ بِاللَّهِ، وَعَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ» وَكَانَ مُتَكِنًا فَجَلَسَ فَقَالَ «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ، أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ». فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى قُلْتُ لَا يَسْكُتُ.

رواه البخاري ومسلم

ความหมายหะดีษ

ท่านอบูบักรเราะซูล ﷺ กล่าวว่า ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า "พึงทราบเถิด ฉันจะแจ้งให้พวกท่านทราบเกี่ยวกับบาปใหญ่ที่หนักหนาที่สุด (ท่านกล่าว) 3 ครั้ง พวกเราตอบท่านว่า อยากฟัง โอ้ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ท่านจึงกล่าวว่า คือการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ การนรคุณต่อบิดามารดา" ในตอนแรกท่านเอนกายอยู่ แล้วท่านก็ลุกนั่ง และกล่าวต่อไปว่า พึงระวังจากการพูดเท็จ และการเป็นพยานเท็จ พึงระวังจากการพูดเท็จ และการเป็นพยานเท็จ และท่านก็ยังคงพูดต่อไป จนฉันคิดว่า ท่านจะไม่หยุดพูด"

(บันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิม)

คำอธิบายศัพท์หะดีษที่ 2

(عَنْ أَبِي بَكْرَةَ) ออบุบักเราะฮฺ มีชื่อว่า นุฟัยฮฺ อัยษะเกาะฟีฮฺ

(أَبَا) เป็นคำเริ่มต้นการบอกเล่า กล่าวขึ้นเพื่อเตือนให้ผู้ฟังตั้งใจกับสิ่งที่เล่าต่อจากนั้น เพื่อให้เขาได้ยึดมั่นกับมัน

(بِالْكَبَائِرِ) "كَبَائِرٌ" เป็นคำพหูพจน์ของคำว่า "كَبِيرَةٌ" หมายถึง ทุกๆความผิดที่มีระบุในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ถึงสัญญาภาคโทษที่รุนแรง (ในวันอาคิเราะฮฺ) ถึงแม้ว่าจะไม่มีการทำโทษ (ในโลกนี้) ก็ตาม ดังนั้น ความหนักหนาของความคิด จะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความเสื่อมเสีย และความหนักหน่วงของบทลงโทษ (ในวันกิยามะฮฺ)

คำว่า "بِالْكَبَائِرِ" "บาปใหญ่ที่หนักหนาที่สุด" ไม่ได้จำกัดจำนวนตามที่ปรากฏในหะดีษเท่านั้น เพราะในสำนวนของหะดีษนี้มีคำว่า "مِنْ" ที่ให้ความหมายว่า "ส่วนหนึ่ง" หมายความว่า "ฉันจะแจ้งให้พวกท่านทราบเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เป็นส่วนหนึ่งของบาปใหญ่ที่หนักหนาที่สุด" เพราะได้มีการยืนยันจากหะดีษอื่นๆถึงประเภทต่างๆของบาปใหญ่ที่หนักหนาซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในหะดีษนี้ เช่น การฆ่าทำลายชีวิตที่อัลลอฮฺทรงบัญญัติห้ามไว้ โดยปราศจากสิทธิอันชอบธรรม การผิดประเวณี (ซินา) กับภรรยาของเพื่อนบ้าน และการมีทรศนะคิตที่ไม่ดีต่ออัลลอฮฺ

(ثَلَاثًا) "สามครั้ง" หมายความว่า ท่านนบี ได้กล่าวสำนวนที่ว่า «أَلَا أُنبئكم بِالْكَبَائِرِ» "พึงทราบเถิด ฉันจะแจ้งให้พวกท่านทราบเกี่ยวกับบาปใหญ่ที่หนักหนาที่สุด" จำนวนสามครั้ง ตามความเคยชินของท่านในที่ชอบกล่าวทวนซ้ำถึงสามครั้ง เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้ผู้ฟังเตรียมใจพร้อมรับฟังและทำความเข้าใจในสิ่งที่จะนำมาบอกเล่า

(قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ) "พวกเรา (เศาะหาบะฮฺ) ตอบว่า "หาไม่.. โอ้อท่านรอซูลุลลอฮฺ" หมายความว่า "ได้โปรดเล่าให้พวกเราฟังเถิด โอ้อท่านเราะซูลุลลอฮฺ"

(الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ) ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า ประการแรกคือ การตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ หมายความว่านำสิ่งอื่นมาเป็นส่วนร่วมกับอัลลอฮฺในเรื่องของอูลูอิยะฮฺ (ความเป็นพระเจ้า) และการอิบาดะฮฺ หรือหมายถึงการปฏิเสธศรัทธา โดยทั่วไปที่ครอบคลุมทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ของหะดีษนี้ ดังนั้น การใช้สำนวนว่า "ตั้งภาคี" เพราะเป็นสิ่งที่เกิดเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในดินแดนอาหรับ เพราะถ้าหากว่าประสงค์ในความหมายแรก ย่อมต้องตัดสินว่าเป็นประเภทของการปฏิเสธศรัทธาที่ยิ่งใหญ่และรุนแรงที่สุด เพราะเป็นการทำให้การศรัทธาเป็นโมฆะ

(وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ) ประการที่สองคือ "การเนรคุณต่อบิดามารดา" ซึ่งเป็นการกระทำที่ตรงข้ามกับคำว่า (بِرُّ الْوَالِدَيْنِ) ที่หมายถึงการเชื่อฟัง และทำดีกับบิดามารดา ดังนั้น การทรยศ ไม่เชื่อฟัง และกระทำไม่ดี หรือก้าวร้าวต่อบิดามารดาในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับการเชื่อฟังอัลลอฮฺ จึงถือว่าเป็นการเนรคุณต่อท่านทั้งสอง

(وَكَانَ مُتَكِنًا فَجَلَسَ فَقَالَ: أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ) "ในตอนแรกท่านเอนกายอยู่แล้วท่านก็ลุกนั่ง และกล่าวต่อไปว่า พึงระวังจากการพูดเท็จ และการเป็นพยานเท็จ" การสั่นชานพยานเท็จต่อจากการพูดเท็จเป็นการอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของการพูดเท็จ ซึ่งคำว่าพูดเท็จจะมีความหมายที่กว้างกว่า การปฏิเสธศรัทธา

และกว้างกว่าการเป็นพยานเท็จ หรือเป็นการสันธานความหมายเฉพาะต่อจากความหมายรวม เพราะการเป็นพยานเท็จเป็นรูปแบบหนึ่งของการพูดเท็จ แต่ไม่ใช่กลับกัน

(الزُّور) "ความเท็จ" หมายถึง การพรรณนาถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ผิดเพี้ยนและไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของมัน ซึ่งครอบคลุมความโกหกมดเท็จ และความจอมปลอม และ "การเป็นพยานเท็จ" ก็คือการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นเท็จ ซึ่งเหมือนกับการปฏิบัติที่ออกจากผู้ที่ไอ้อวดและกลับกลอก

ท่านอัล-กุฎฎิบีย์กล่าวว่า "การเป็นพยานเท็จ คือการเป็นพยานด้วยการกุเรื่องโกหก เพื่อใช้เป็นสะพานที่ทอดไปสู่ความจอมปลอมจากการทำลายชีวิต หรือเอาทรัพย์สิน หรือทำให้สิ่งที่หะรอมกลายเป็นสิ่งที่หะลาละ หรือทำให้สิ่งที่หะลาละกลายเป็นสิ่งที่หะรอม ดังนั้น จึงไม่มีการกระทำที่เป็นบาปใหญ่ใดๆที่เป็นอันตรายและภัยพิบัติที่ร้ายแรงไปกว่าการเป็นพยานเท็จ และไม่มีการกระทำใดที่เป็นการบ่อนทำลายที่เลวร้ายที่สุด หลังจากการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์

ด้วยเหตุนี้ ท่านเราะสูลุลลอฮ์จึงกล่าวทวนคำว่า (أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ) "พึงระวังจากการพูดเท็จ และการเป็นพยานเท็จ" ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกระทั่งผู้รายงานหะดีษ (หมายถึงอบูบักร์เราะฮ์) กล่าวว่า "ท่านจะไม่หยุด" และในสำนวนของอีกรายงานหนึ่งกล่าวว่า (فَمَا زَالَ يُكْرَرُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ) "ดังนั้น ท่านยังคงกล่าวทวนซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนพวกเราบอกว่า "มาตรว่าท่านจะยุติ" หมายความว่า จนกระทั่งพวกเราได้ว่าในขณะที่พวกเรา กำลังรับฟังคำกล่าวซ้ำๆ ดังกล่าวของท่านเราะสูล ﷺ ว่า "มาตรว่าท่านจะยุติ" หมายถึง พวกเขาต่างปรารถนาให้ท่านเราะสูลยุติคำพูดนั้นเสีย เพราะรู้สึกสงสารที่เห็นท่านวิตกกังวลและไม่สบายใจกับเรื่องดังกล่าว ในหะดีษนี้ครอบคลุมการเตือนสำทับ (ข่มขู่) ให้ระวังจากการเป็นพยานเท็จของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ซึ่งท่านได้ประกาศถึงความน่ากลัวและอันตรายของมันถึงสามรูปแบบ คือ 1. ท่านพูดในขณะที่เอนกายนอน แล้วเปลี่ยนอิริยาบถมาเป็นท่านั่ง 2. ท่านเริ่มต้นของการบอกเล่าโดยใช้คำว่า "أَلَا" ซึ่งเป็นการเรียกความสนใจจากผู้ฟังให้หันมารับฟังในสิ่งที่กล่าวต่อจากนั้น 3. ท่านกล่าวทวนซ้ำอีกสองครั้ง และในบางรายงานระบุว่า สามครั้ง และสุดท้ายท่านนบี ﷺ ได้กล่าวเน้นย้ำเป็นครั้งที่สี่ ด้วยคำว่า "การพูดเท็จ และการเป็นพยานเท็จ" ในขณะที่ประโยคทั้งสองมีความหมายเดียวกัน (หรือใกล้เคียงกัน)

การให้ความสำคัญของท่านเราะสูล ﷺ ต่อการเป็นพยานเท็จ และตักเตือนให้หลีกเลี่ยงจากการเป็นพยานเท็จ ก็เพื่อกระตุ้นให้มนุษย์ -ที่ตระหนักถึงอันตรายของมัน- มุ่งมั่นที่จะหลีกเลี่ยง และหนีเตลิดจากมัน เพื่อที่พวกเขาจะได้รอดปลอดภัย เพราะ (การกระทำบาปด้วย) การพูดเท็จหรือการเป็นพยานเท็จจะเกิดขึ้นกับมนุษย์ได้ง่ายกว่าการกระทำบาปด้วยอีกสองประเภท นั่นคือ การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ และการเนรคุณต่อบิดามารดา การประมาทเดินเล่อ (และไม่ระวังตัว) ต่อการพูดเท็จและการเป็นพยานเท็จก็มีมากกว่า และอันตรายจากการพูดเท็จและการเป็นพยานเท็จก็ง่ายที่จะเกิด เพราะการตั้งภาคีนั้นเป็นสิ่งที่มุสลิมจะหลีกเลี่ยงและออกห่างจากมัน ส่วนการเนรคุณต่อบิดามารดาเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของความเป็นมนุษย์จะปฏิเสธและไม่คล้อยตาม แต่เรื่องของการเป็นพยานเท็จปัจจัยหรือตัวแปรที่จะชักนำไปสู่เรื่องนี้มีมากมายหลายประการ ดังนั้นจึงเป็นการดีที่จะต้องให้ความสำคัญด้วยการตักเตือนให้เฝ้าระวังและออกห่างจากมัน

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ในการตักเตือน ส่งเสริมให้มีการกล่าวทวนสามครั้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตามแบบอย่างของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ซึ่งท่านได้กล่าวทวนคำว่า (أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ) "พึงระวังจากการพูดเท็จและการเป็นพยานเท็จ" สามครั้งติดต่อกัน
2. ผู้ตักเตือนแสดงออกถึงความห่วงใยและความรู้สึกไม่สบายใจในเรื่องที่กำลังตักเตือน เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามในการที่จะหลีกเลี่ยง และไม่กระทำการที่ได้เตือนไว้
3. ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการเป็นพยานเท็จนั้นมากมายและรุนแรงยิ่ง
4. การตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺเป็นบาปใหญ่ที่หนักและรุนแรงที่สุด ซึ่งอัลลอฮฺได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴾ (11) ٤٨ ٥١

"แท้จริงอัลลอฮฺจะไม่ทรงอภัยโทษต่อการนำสิ่งหนึ่งมาเป็นภาคีกับพระองค์ และพระองค์จะทรงอภัยต่อสการกระทำอื่นจากนั้น สำหรับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และผู้ใดสร้างภาคีกับอัลลอฮฺ แน่นอนเขาก็ได้อุปโลกน์บาปกรรมอันใหญ่หลวงขึ้น"

5. การเนรคุณต่อบิดามารดาเป็นบาปใหญ่หรือเป็นบาปหนักที่รุนแรงประเภทหนึ่ง

หนังสืออ้างอิงเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

- เศาะหิหฺอัลบุคอรีห์และเศาะหิหฺมุสลิม
- วิทยาญ อัลศอลิฮีน
- ญามิอฺ อัลอุลุม วัลหิกม ของ อิบนู เราะญับ อัลฮันบะลีย์

การปฏิบัติจริงกับข้อเท็จจริงของหะดีษด้วยกิจกรรมเสนอแนะ

- ให้เขียนเรื่องราวที่บรรยายถึงผลลัพธ์ของผู้ที่เนรคุณต่อบิดามารดา
- ให้เขียนเรื่องราวที่บรรยายถึงความขะเขวขงของการฟังลูกหญิงทั้งเป็นของชาวอาหรับบางกลุ่ม
- ให้พูดคุยหรือบรรยายต่อหน้าผู้ที่ไปละหมาดที่มัสยิด เกี่ยวกับ “สิ่งที่มุสลิมควรหลีกเลี่ยง” อาทิ การตระหนี่ในสิ่งที่ตนเองต้องให้ และอยากได้ในสิ่งที่ตนเองไม่มีสิทธิ์ การพูดมากโดยเปล่าประโยชน์ และใช้ยาเสพติดในทางที่มีขอบ
- ให้อ่านคุตบะฮฺ โดยอธิบายถึงความหมายของการเป็นพยานเท็จ และส่วนหนึ่งของการเป็นพยานเท็จคือการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้ที่ไม่เหมาะสม

(11) สุเราะฮฺอัน-นีส้าอฺ, อายะฮฺที่ 48

การวัดผลประเมินผล

1. หะดีษทั้งสองบทได้การชี้นำเราเกี่ยวกับเรื่องใด ?
2. หะดีษทั้งสองบทมีความพ้องกันในส่วนใด ?
3. เพราะเหตุใดหะดีษแรกจึงเจาะจงห้ามไม่ให้เนรคุณต่อมารดาเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงการเนรคุณต่อบิดา ?
4. คำว่า “أَبْنَاؤُا” มีความหมายว่าอย่างไร เพราะเหตุใดชาวอาหรับในสมัยญาอิลียะฮ์จึงกระทำเช่นนั้น?
5. จงชี้แจงถึงผลเสียที่กระทบต่อสังคมอันเนื่องจาก “ความตระหนี่และอยากได้ในสิ่งที่ตนเองไม่มีสิทธิ์ การพุดจามาจากความในสิ่งที่ไร้สาระ การชอบซักไซ้ด้วยคำถามที่มากมาย” ?
6. เพราะเหตุใดท่านนบี ﷺ จึงย้ายถิ่นจากการเป็นพยานเท็จถึงสาม ?

ข้อชี้แนะและบทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

- ห้ามตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์
- ไม่อนุญาตให้เนรคุณต่อบิดามารดา
- ต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์ (ตะวักกัล) ในการแสวงหาริซกี
- เราต้องไม่แสวงหาในสิ่งที่ไม่ใช่สิทธิของเรา และอย่าไม่สกักกันผู้อื่นจากสิทธิที่เขาพึงได้รับ
- เราต้องไม่เล่าเรื่องราวใดๆ แก่ผู้อื่น นอกจากว่าเรื่องราวนั้นมีน้ำหนักและเชื่อถือได้
- เราต้องไม่ซักไซ้ด้วยคำถามต่างๆ ที่ไม่นำมาซึ่งประโยชน์ใดๆ
- เราต้องไม่ใช้จ่ายทรัพย์สิน นอกจากในสิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น

การประยุกต์ใช้

1. จัดให้มีการเขียนเขียนภายในครอบครัว เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับบิดามารดาและเครือญาติให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
2. ทำตารางการติดต่อทางโทรศัพท์กับบิดามารดาและเครือญาติอย่างเป็นระบบ (เช่น รายวัน รายสามวัน หรือ รายสัปดาห์ เป็นต้น)
3. รวบรวมอายุจากอัลกุรอานและหะดีษที่กล่าวถึงคุณค่าและความประเสริฐของการทำดีต่อบิดามารดา และการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเครือญาติ
4. รวบรวมเหตุการณ์หรือทำที่ด้านการศรัทธาและคุณธรรมจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการทำดีต่อบิดามารดาและการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเครือญาติ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน
5. บอกแนวทางการปฏิบัติหรือสื่อที่จะช่วยกระชับสัมพันธ์กับเครือญาติและทำดีต่อบิดามารดาให้แน่นแฟ้นและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น
6. ศึกษาและอภิปรายในประเด็น “วันแม่ถือเป็นสื่อในการทำดีต่อบิดามารดาหรือไม่ ?”
7. สรรหารายชื่อบุคคลจำนวนหนึ่งที่ (โดดเด่นด้านการ) ทำความดีต่อบิดามารดา

8. ศึกษาและอภิปรายในประเด็น "ปัญหาหรือปัจจัยที่สร้างความขุ่นมัวต่อความสัมพันธ์อันบริสุทธิ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร" โดยมีเป้าหมายเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
9. กำหนดให้วันใดวันหนึ่งในหนึ่งสัปดาห์ และสัปดาห์ใดสัปดาห์หนึ่งในหนึ่งเดือน และการทำดีต่อบิดามารดา เพื่อเป็นการฝึกฝนตนเองในเชิงปฏิบัติ
10. บอกแนวทางหรือวิธีการทำดีต่อบิดามารดาหลังจากที่ท่านทั้งสองได้เสียชีวิตแล้ว
11. วางมโนภาพหรือจินตนาการในเรื่อง "เสี้ยวหนึ่งของการปฏิบัติกร" ที่ทำให้การทำความคิดต่อบิดามารดาและสร้างสัมพันธ์ต่อเครือญาติได้บรรลุผลภายในเสี้ยวเวลาดังกล่าว
12. "อัลลอฮฺทรงเมตตาต่อผู้ที่ช่วยเหลือลูกของตนเองในการทำดีต่อคน" ให้อภิปรายประโยชน์ข้างต้นพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
13. เขียนบทความหรืองานวิจัยเกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้นจากการเนรคุณต่อบิดามารดาและผลกระทบทางสังคม

เครื่องมือสำหรับใช้วัดผลประเมินผล

1. สร้างคำถามสำหรับใช้ซักถามเพื่อชีวิตว่ามีความเข้าใจที่แจ่มแจ้งและครอบคลุมเพียงใด
2. สร้างแบบสอบถามเพื่อให้ทราบถึงวิสัยทัศน์ในด้านการทำดีต่อบิดามารดาและการมีสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ
3. ตั้งข้อสังเกตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับบิดามารดา และเครือญาติว่าอยู่ในระดับใด เพื่อเป้าหมายด้านการเยียวยาในส่วนที่บกพร่อง
4. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำดีและมีสัมพันธ์ที่ดี
5. ทำรายงานเกี่ยวกับสภาพของแต่ละบุคคลในด้านการทำดี และการมีสัมพันธ์ที่ดี หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการ "สัปดาห์แห่งความสัมพันธ์" ที่ถูกเสนอ เช่นเดียว "เดือนแห่งความสัมพันธ์" ที่ถูกเสนอ
6. ทำแบบประเมินที่ครอบคลุมหัวข้อต่างๆเป็นเอกเทศ เกี่ยวกับแนวทางต่างๆของการทำความคิดต่อบิดามารดา และการมีสัมพันธ์ทางเครือญาติ การทำความดีต่อเพื่อนบ้าน พร้อมกับประเมินทุกๆสาระ และกำหนดระดับทั่วไปของความสัมพันธ์ในด้านการทำดีต่อบิดามารดา การมีสัมพันธ์ที่ดีกับเครือญาติ และการทำดีต่อเพื่อนบ้าน ระหว่างบุคคลกับกลุ่มเป้าหมาย

กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม

1. ให้ใช้ชีวิตและคลุกคลีกับหะดีษของท่านเราะสูล ﷺ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตาม
2. ให้ทำความรู้จักกับสาเหตุและที่มาของหะดีษ โดยผ่านชีวประวัติของท่านนบี ﷺ
3. ให้ตระหนักว่า หะดีษแต่ละบท มีกระแสนายงานที่หลากหลาย
4. ให้ทำความรู้จักกับชื่อบรรดาชื่อเจ้าของบรรดาหนังสือหะดีษที่เป็นที่รู้จัก และหนังสือที่อธิบายบรรดาหนังสือหะดีษเหล่านั้น

หนังสืออ้างอิง

1. วิทยา อัสศอลิฮีน ของอีหม่ามอันนะวะวีฮ์
2. อัศศัรฆีบ วัตตัสฮีบ (หรือฉบับย่อ)
3. เศาะหีหุอัลบุกอริฮ์
4. เศาะหีหุมุสลิม